

UCLL Research &
HOGESCHOOL Expertise

THE VOICE OF KIDS

het versterken van de stem
van het kind in scheidings- en
ouderschapsbemiddeling

AAN ALLE KINDEREN ONDERWEG

Tekst:

Onderzoeksteam The Voice of Kids: Mia Claes, Gaëlle Hendrickx en Mie-ke Vanbergen.
Droegen bij vanuit VODO-middelen Sociale Readaptatie-wetenschappen UCLL: Ilse Nassen en Reinhilde Christis.

Omslagontwerp:

Projectbeeld Voice of Kids - collagetechniek Mie-ke Vanbergen.

Tekening pagina 3, Lies.

Afbeeldingen pagina 7, 8, 10, 16, 21, 26, 32, 40, backcover
Erik Derycke.

Afbeeldingen pagina 11, 12, 21, 40: Muurschildering Voice of Kids
op Rector de Somerplein Leuven, i.s.m. Señor Color.

Vormgeving: De Maanstekerij

Verantwoordelijke uitgever:

Expertisecentrum Resilient People, Hogeschool UCLL.

Overname of gebruik van deze tekst wordt van harte aangemoedigd. De tools en het materiaal mag door professionals vrij gebruikt worden in de scheidingsbemiddeling van ouders, voor sensibilisering van jongeren en informatie rond hun rechten in scheidingsbemiddeling.

Het gebruik valt onder de Creative Commons-licentie CC BY-ND 4.0: **correcte vermelding van de makers is verplicht** en het **materiaal mag niet aangepast worden**. Verspreiding is enkel toegestaan in de originele vorm zoals aangeboden.

Inhoudstafel

Inhoudstafel	4
Voorwoord	6
Algemeen kader	9
Theoretische onderbouwing – Stem van het kind	9
Juridische grondslag	9
Psychologische grondslag	10
Voordelen van het betrekken van kinderen	11
Veerkracht en zelfvertrouwen van kinderen versterken	11
Versterking van de ouder-kind relatie	11
Een duurzame bemiddeling	12
Terminologie	13
Child-focused versus Child-inclusive bemiddeling	13
Kinddeskundige	13
Direct versus. Indirect spreken	14
Ervaringen, wensen, verlangens, zorgen – mening - oordeel	15
Onze tien aanbevelingen	17
1. Alle kinderen kunnen, als ze dit wensen, ongeacht leeftijd, worden betrokken in de bemiddeling van hun ouders	17
2. Houd het kind in de kindpositie.	18
3. Een child-inclusive praktijk vraagt van bij de start van een bemiddelingsproces een helder kader.	19
4. Heldere samenwerkingsafspraken in het geval de bemiddelaar werkt met een kinddeskundige.	20
5. Spreken met het kind is verschillend van het kind horen.	21
6. Diversiteit aan methodes in een kindvriendelijke omgeving.	23
7. Taxatie en bijkomende hulp voor bijzonder complexe situaties.	24
8. Wie met het kind spreekt is voldoende opgeleid.	25
9. De federale bemiddelingscommissie (FBC) speelt een belangrijke rol in het waarborgen van de kwaliteit van child-inclusive bemiddeling.	27
10. Wegnemen van financiële barrières voor kindgerichte bemiddeling.	28

In de praktijk	31
Start van het bemiddelingsproces: randvoorwaarden voor child-inclusive bemiddeling	31
Child-inclusive bemiddeling: bemiddelaar of kindeskundige?	36
De kindgesprekken	39
Zorgzame terugkoppeling	41
Terugkoppeling van de kindgesprekken naar de ouders	41
Terugkoppeling naar het kind	42
Stopzetten in geval van verontrusting	43
Child-focused bemiddeling	44
 Bijlagen	
Informatiebrief -12	46
Informatiebrief +12	48
10 Aanbevelingen	50
Bronnenlijst	51

Om het rapport behapbaar te maken, hebben we twee versies ontwikkeld. De papieren versie met hier en daar een QR-code die je meteen leidt naar een bijlage bij dat stuk tekst én een digitale versie: daarin kan je doorlinken naar extra tekst, de bijlagen en voorbeelden op onze projectpagina.

Voorwoord

The Voice of Kids is een praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek waarin we kinderen een duidelijke stem willen geven bij scheidings- en ouderschapsbemiddeling. Het project wil niet alleen kennis en inzichten delen, maar vooral ook methoden en hulpmiddelen ontwikkelen die de praktijk verder helpen: bemiddelaars, kindexperten, jongeren, ouders en ook studenten en docenten die mee leren en groeien via bachelorproeven of de integratie van de resultaten in het curriculum.

Dit rapport maakt deel uit van het meerjarig onderzoek The Voice of Kids; we starten eerst met het **brede kader**: waarom het belang van het kind en hun stem in scheidingsbemiddeling zo cruciaal is. Onderzoek toont dit al langer aan, maar in de praktijk is er nog te weinig structurele verandering. Waar tot nu toe vaak een child-focused aanpak werd gevolgd, willen we een stap verder gaan en child-inclusive bemiddelen, waarbij kinderen rechtstreeks gehoord worden. Dat vraagt bijkomende vaardigheden van bemiddelaars en duidelijke juridische, psychologische en methodische randvoorwaarden. Die complexiteit verklaart deels waarom kinderen tot nu toe zelden rechtstreeks betrokken worden. [Kinderen en jongeren zelf benadrukken dat hun grootste wens is om echt hun stem te kunnen laten horen.](#)

Onze drie centrale onderzoeksvragen richten zich op het verzamelen van **goede praktijken**, het in kaart brengen van **behoeften en randvoorwaarden**, en het **vertalen daarvan naar een concreet ondersteuningspakket**. Om die vragen te beantwoorden, combineerden we literatuurstudie met interviews, focusgroepen, expertengroepen bevestigingen bij alumni en gesprekken en co-creatie sessies met kinderen van gescheiden ouders.

Doorheen de tekst en op onze webpagina presenteren we de concrete materialen en tools die uit dit proces zijn voortgekomen. De kinderen ontwikkelden mee en gaven feedback en via een pilot met twintig bemiddelaars konden we deze middelen testen en verfijnen.

Dit onderzoek werd mogelijk dankzij sterke partners, elk vanuit hun eigen expertise maar met een gedeelde missie: kinderen een stem geven. Onze bijzondere dank gaat uit naar agentschap Opgroeien, CAW Oost-Brabant, Federale Bemiddelingscommissie, Interactie Academie, KANS!, Kinderrechtencommissariaat, alle experts in onze psychologische en juridische werkgroepen, tZitemzo, UCLL, Villa Pinedo en onze jongerenadviesgroep.

We presenteren jullie hier het eindrapport van het hele onderzoek. **De resultaten en ontwikkelde tools delen we graag via onze projectpagina**, aangevuld met een **verdiepende navorming** en een **oproep aan stakeholders om samen te werken aan vervolgonderzoek**.

Blijf je graag op de hoogte, laat het ons weten via onze projectpagina.

Mia Claes, Gaëlle Hendrickx en Mie-ke Vanbergen

In een twintigtal diepte-interviews vroegen Mia en Mie-ke aan kinderen en jongeren tussen 10 en 25 jaar (ook diegene zonder eigen ervaring met bemiddeling) of een bemiddelaar in het proces en rol had kunnen spelen. Hoe die rol ingevuld had kunnen worden en op welke manier en voor welke noden zij beroep hadden willen doen op een neutrale derde, de bemiddelaar. Hieronder vind je de link naar het artikel dat daaruit voortkwam.

[Kinderen verlangen naar een stem in bemiddeling', artikel in tijdschrift Conflicthantering, nr 4, 2023.](#)

Tijdens onze tweede studiedag deelden kinderen, jongeren en experts hun inzichten aan zes thematafels. De dag eindigde met een ondertekend manifest van de 10 aanbevelingen en een participatief kunstwerk, geïnspireerd op *Right?* van kunstenaar *Banu Cennetoğlu*. De installatie, opgebouwd uit gouden ballonnen met alle letters uit de geselecteerde artikelen van het Kinderrechtenverdrag, symboliseert de kloof tussen universele mensenrechten en hun reële impact, met de oproep: hou de rechten van de kinderen levendig, pas ze toe!

Algemeen kader

Wij streven naar het betrekken van kinderen in scheidingsbemiddeling als een *gedragen normaliteit*. Dit vraagt om een brede verandering in praktijk en cultuur binnen bemiddeling, wat tijd, middelen en structurele ondersteuning vereist. Om dit te realiseren, dienen praktische richtlijnen, protocollen en competentiekaders ontwikkeld te worden.

Theoretische onderbouwing – de stem van het kind

In scheidings- en ouderschapsbemiddeling draait het om het vinden van oplossingen die zowel praktisch als emotioneel werkbaar zijn voor alle betrokkenen. De dynamiek tussen ouders staat centraal in dit proces, terwijl de stem van het kind indirect wordt gehoord of vaak zelfs geheel ontbreekt. Hierdoor worden kinderen passieve ontvangers van de beslissingen die hun ouders nemen. Dit is een gemiste kans; **kinderen hebben unieke perspectieven, behoeften en zorgen die een cruciale rol spelen bij het vormgeven van afspraken in hun belang.**

Het betrekken van kinderen in bemiddeling is niet alleen een kwestie van goede praktijk; het is een ethische verantwoordelijkheid en omvat een juridische verplichting. Het biedt niet alleen voordelen voor het welzijn van het kind, maar versterkt ook de kwaliteit en effectiviteit van het bemiddelingsproces. Het toevoegen van de stem van het kind helpt bemiddelaars en ouders om tot beter geïnformeerde en meer gedragen oplossingen te komen.

Juridische grondslag

Een belangrijk uitgangspunt voor het betrekken van kinderen in bemiddeling is hun recht om gehoord te worden, wat stevig verankerd is in **internationale** (Art. 12 IVRK, General Comment bij Art. 12 IVRK, en Richtsnoeren kindvriendelijke justitie) **en nationale wetgeving** (Art. 22bis G.W., Art. 1004/1 en 1004/2, en Art. 1288 Gerechtelijk Wetboek). De kinderrechten, met het VN-Verdrag inzake de rechten van het kind als stuwende factor, stellen het kind -zowel- in de maatschappij als in het gezin - nadrukkelijk aanwezig. Ze omvatten naast beschermings- en voorzieningsrechten eveneens participatierechten. Die vertegenwoordigen expliciet het principe 'niet langer over het kind, maar, in de mate van het mogelijke, mét het kind'. Er is enerzijds het recht op vrije meningsuiting in aangelegenheden die het kind betreffen en waaraan een passend belang moet worden gehecht. Anderzijds is er het recht op degelijke en duidelijke informatie, als voorwaarde om een mening te kunnen vormen en uiten.

Kinderen en jongeren horen tijdens bemiddeling recht te hebben op een stem. Dat betekent niet dat ze partij moeten worden, beslissingen moeten nemen of formeel bewijs moeten leveren. Het gaat erom dat ze gezien en gehoord worden, en dat ze meegenomen worden in dit ingrijpende proces. Voor de uitgebreide juridische grondslag, [zie document Juridische kadering - de stem van kinderen in bemiddeling](#).

Psychologische grondslag

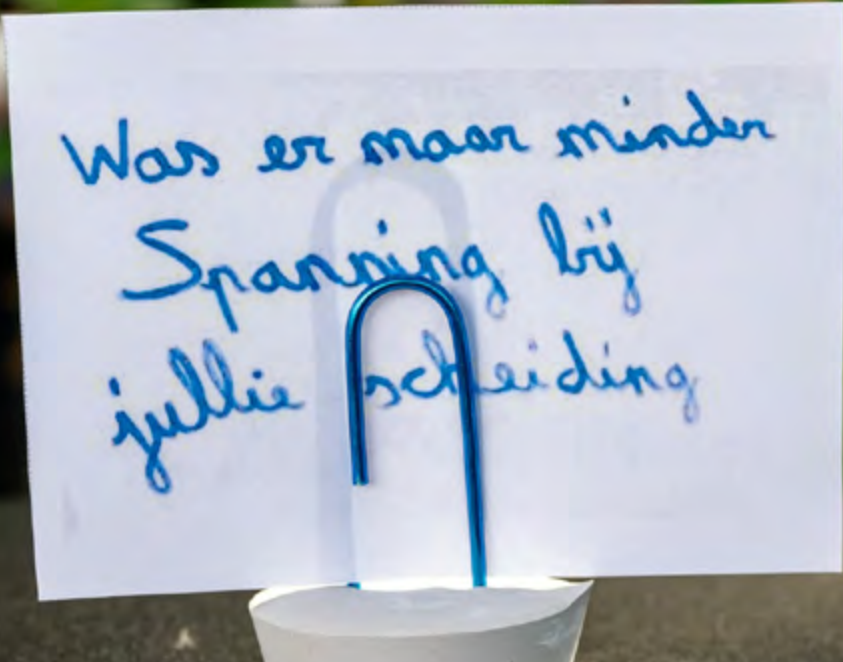
Het betrekken van kinderen in scheidings- en ouderschapsbemiddeling vindt niet alleen zijn basis in juridische argumenten, maar ook in een psychologische grondslag die voortvloeit uit het heersende kindbeeld. In de psychologie en pedagogiek wordt vaak onderscheid gemaakt tussen twee benaderingen: een focus op bescherming en een focus op actorschap. Deze twee perspectieven bieden samen een waardevolle lens om het belang van kindgerichte bemiddeling te begrijpen en vorm te geven.

Het **eerste kindbeeld**, met een nadruk op bescherming, **beschouwt het kind als afhankelijk, kwetsbaar en in potentie gekwetst**. Hier wordt het kind gezien als een *"human becoming"*, een individu dat zich ontwikkelt en dat vooral bescherming, veiligheid en zorg nodig heeft om te gedijen. Dit perspectief benadrukt het recht van het kind op een stabiele en emotioneel veilige omgeving, waarin het beschermd wordt tegen de gevolgen van ouderlijke conflicten. In het kader van scheidingsbemiddeling betekent dit dat kinderen betrokken moeten worden op een manier die hen niet overbelast of verantwoordelijk maakt voor beslissingen die buiten hun rol als kind vallen.

Het **tweede kindbeeld** verschuift de focus naar actorschap en **beschouwt het kind als zelfstandig, bekwaam en verantwoordelijk**. In dit perspectief wordt het kind niet alleen gezien als een individu in ontwikkeling, maar ook als een *"human being"* die hier en nu betekenisvolle rechten en belangen heeft. Binnen dit kader is het betrekken van kinderen in bemiddeling geen optionele toevoeging, maar een fundamenteel onderdeel van het respecteren van hun autonomie en waardigheid. Door kinderen te betrekken, worden zij erkend als volwaardige deelnemers aan hun eigen leven, wat hun gevoel van controle en eigenwaarde versterkt.

In de praktijk van kindgerichte bemiddeling moeten deze twee kindbeelden in balans worden gebracht. Dit gecombineerde perspectief erkent dat kinderen zowel afhankelijk en kwetsbaar kunnen zijn, als bekwaam en invloedrijk. Door hen vanuit dit evenwicht te betrekken, wordt niet alleen hun welzijn beschermd, maar krijgen zij ook de kans om te groeien in veerkracht en zelfvertrouwen.

Het recht om gehoord te worden is dus niet alleen een juridische verplichting, maar ook een ethisch fundament voor bemiddelaars. Kinderen worden daarbij niet gezien als passieve ontvangers van beslissingen, maar als actieve deelnemers met unieke perspectieven en behoeften. **Door dit recht te erkennen en toe te passen, versterken bemiddelaars de positie van het kind en wordt een inclusief bemiddelingsproces bekomen dat in overeenstemming is met de fundamentele rechten van het kind.**

Was er maar minder
Spanning bij
jullie scheiding

Voordelen van het betrekken van kinderen

→ Veerkracht en zelfvertrouwen van kinderen versterken

Wanneer ouders scheiden, ondergaat het leven van kinderen ingrijpende veranderingen. Denk aan verhuizen, wisselen van school en introductie van nieuwe gezinsstructuren, zoals plusouders en plusbroers en -zussen. Deze veranderingen raken de kern van hun dagelijkse stabiliteit en emotionele veiligheid. Hierdoor kunnen ze een breed scala aan emotionele, sociale en cognitieve gevolgen ervaren. **Onderzoek toont aan dat scheiding vaak leidt tot gevoelens van onzekerheid, verlies en loyaliteitsconflicten. Deze gevoelens kunnen escaleren als kinderen het gevoel hebben dat hun mening niet wordt meegenomen in beslissingen die hun dagelijks leven beïnvloeden.** Het luisteren naar kinderen geeft hun **sense of agency** – het gevoel dat zij invloed kunnen uitoefenen op hun eigen leven – en helpt hen de situatie beter te begrijpen, **wat bijdraagt aan hun veerkracht, zelfvertrouwen en eigenwaarde in deze uitdagende periode.** Bovendien kunnen bemiddelaars en ouders, door de stem van het kind te horen, inzicht krijgen in de specifieke behoeften van het kind. Dit voorkomt dat beslissingen worden gebaseerd op aannames die niet overeenkomen met de werkelijkheid van het kind.

Kinderen die over het hoofd gezien worden en waaraan de scheiding niet persoonlijk door de ouders meegedeeld wordt, lopen sneller het risico om zelf de reden tot scheiding te gaan invullen en de schuld op zich te nemen. Het bewust meedelen van het uit mekaar gaan, en dat dat een zaak is van de ouders, ontlast de kinderen enorm. Als de scheidingsmelding nog niet expliciet gebeurde, kan dit tijdens het bemiddelingstraject nog rechtgezet worden. Kinderen zorgzaam informeren en betrekken tijdens de bemiddeling heeft ook invloed op latere ontwikkelingsfasen en hun emotioneel welbevinden als volwassene.

→ Versterking van de ouder-kind relatie

Kinderen hebben vaak een sterke behoefte om betrokken te worden bij familieconflicten. Niet om ze te beheersen, maar om te begrijpen en begrepen te worden. **Het betrekken van kinderen in het bemiddelingsproces biedt hun de kans om inzicht te krijgen in de keuzes die hun toekomst beïnvloeden en de redenen achter deze beslissingen.** Dit proces geeft kinderen een gevoel van erkenning en controle in een situatie die vaak chaotisch en overweldigend aanvoelt. Het ontvangen van informatie en het begrijpen van de context van de beslissingen helpt kinderen niet alleen om de situatie beter te accepteren, maar vergroot ook hun **sense of agency**. Dit vermindert gevoelens van machteloosheid en helpt hen emotioneel sterker door de situatie heen te komen.

Wanneer kinderen merken dat hun mening serieus wordt genomen, ontstaat er een gevoel van wederzijds respect en vertrouwen. Ze voelen zich meer verbonden met hun ouders, omdat ze het idee krijgen dat hun perspectief waardevol is en invloed kan hebben op de uitkomst. Dit versterkt hun sense of belonging binnen het gezin, omdat ze zich erkend en gerespecteerd voelen als een volwaardige actor. Ouders die deze input van hun kinderen meenemen, rapporteren vaak een sterkere band met hen. Ze begrijpen hun kinderen beter en krijgen een dieper inzicht in hun emoties, zorgen en behoeften. Dit leidt niet alleen tot betere ouder-kindrelaties, maar creëert ook een basis voor een positievere gezinsdynamiek, zelfs in uitdagende omstandigheden zoals een scheiding.

Het perspectief van het kind begrijpen helpt ouders om meer empathisch en responsiever te zijn. Ouders die actief luisteren naar de gevoelens en gedachten van hun kinderen, leren vaak hoe hun eigen gedrag en beslissingen het welzijn van hun kinderen beïnvloeden. Deze bewustwording kan ouders motiveren om op een meer ondersteunende en betrokken manier met hun kinderen om te gaan, wat de ouder-kindrelatie verder versterkt.

Daarnaast biedt het betrekken van kinderen in bemiddeling hen waardevolle leerervaringen. Ze leren hoe beslissingen worden genomen en welke factoren hierin een rol spelen. Het idee dat hun stem ertoe doet en serieus wordt overwogen, maakt hen meer betrokken en helpt hen om verbanden te leggen tussen keuzes, acties en gevolgen. Tegelijkertijd voelen kinderen zich meer opgenomen in de gezinsbesluiten, wat hun **sense of belonging** verder versterkt. Op deze manier is het betrekken van kinderen niet alleen een middel om conflicten beter op te lossen, maar ook een investering in hun toekomst als zelfbewuste, verbonden en veerkrachtige individuen.

→ Een duurzame bemiddeling

Wanneer kinderen hun stem laten horen, krijgen ouders en bemiddelaars unieke inzichten die anders verborgen blijven. Hun perspectief helpt om afspraken beter af te stemmen op het dagelijks leven, waardoor beslissingen duurzamer worden. Het betrekken van kinderen corrigeert misverstanden en voorkomt dat ouders enkel handelen op basis van aannames. Dit vermindert spanningen en verschuift de focus van ouderlijk conflict naar het welzijn van het kind. Het horen van hun kinderen werkt vaak motiverend voor ouders: het maakt de impact van hun keuzes tastbaar en stimuleert samenwerking en gezamenlijke verantwoordelijkheid. Bovendien brengen kinderen soms verrassend creatieve ideeën aan, die leiden tot flexibeler en constructiever overleg. Zo verrijkt kindgerichte bemiddeling het proces en leidt het tot beter geïnformeerde, empathische en langdurig werkbare afspraken.

Terminologie

Child-focused vs. Child-inclusive bemiddeling

Binnen de praktijk van scheidings- en ouderschapsbemiddeling zijn er twee benaderingen om kinderen in bemiddeling te betrekken:

- **Child-focused bemiddeling** richt zich op het ondersteunen van de ouders: zij nemen beslissingen in het belang van hun kinderen, zonder dat de kinderen zelf deelnemen. Bemiddelaars richten zich op het helpen van ouders om het perspectief van hun kinderen in gedachten te houden zonder dat de kinderen zelf actief deelnemen aan het proces. De stem van het kind klinkt hier enkel onrechtstreeks via de ouders.
- **Child-inclusive bemiddeling** gaat verder en betreft kinderen rechtstreeks, op een veilige, vrijwillige en leeftijdsadequate manier. Hun ervaringen en zorgen worden, mits toestemming, teruggekoppeld naar de ouders zodat beslissingen beter aansluiten bij hun behoeften. Kinderen zijn daarbij niet alleen beschermd, maar ook erkend als actieve deelnemers met een eigen stem. Hoewel child-inclusive bemiddeling vaak voordelen biedt, kan in bepaalde situaties toch child-focused de voorkeur krijgen.

Kinddeskundige

In child-inclusive bemiddeling kan de bemiddelaar zelf met het kind spreken of dit overlaten aan een kinddeskundige. Deze professional- vaak een bemiddelaar met extra training of ervaring, een psycholoog, pedagoog of jongerenwerker- heeft expertise in kindgerichte gespreksvoering en brengt perspectieven en behoeften van kinderen in kaart. De kinddeskundige fungeert als brug naar de bemiddelaar en koppelt, mits toestemming, informatie terug naar de ouders.

Elke situatie vraagt **maatwerk**: afhankelijk van gezin, context en competenties kiest men voor directe gesprekken of voor inschakeling van een kinddeskundige.

Een essentieel kenmerk van deze rol is het **beroepsgeheim**. Dit waarborgt veiligheid en privacy voor het kind en maakt open communicatie mogelijk. Informatie mag enkel gedeeld worden met toestemming van het kind of bij risico voor het kind. Het gedeeld beroepsgeheim geldt alleen tussen professionals die hetzelfde doel nastreven en eraan gebonden zijn; anders kan informatie uit kindgesprekken niet met de bemiddelaar worden gedeeld. Voor meer achtergrondinformatie lees hier het [document \(Gedeeld\) beroepsgeheim](#).

Opnamebeeld sensibiliseringsvideo Voice of Teens: samenwerking met studenten van Studio 8 - Creative Media Management Leuven, UCLL.

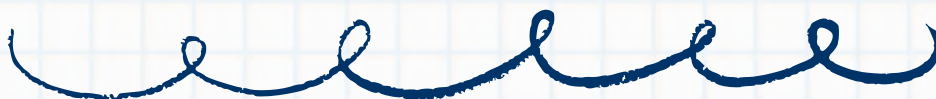
Direct vs. Indirect spreken

Volgens art. 12 IVRK zijn er twee manieren om kinderen in scheidingsbemiddeling te horen: **direct** en **indirect**. Beide geven kinderen een stem, maar verschillen in de manier waarop deze wordt ingebracht.

Bij **direct spreken** praten kinderen zelf met hun ouders over de regeling die hen betreft. Dit vraagt soms veel zelfvertrouwen en voorbereiding, waarbij eerstelijnsdiensten zoals Awel, JAC, CLB of schoolbegeleiders steun kunnen bieden. Bemiddelaars kunnen kinderen en ouders informeren over deze mogelijkheden.

Bij **indirect spreken** delen kinderen hun ervaringen met een bemiddelaar of kinddeskundige, eventueel gesteund door een vertrouwde volwassene (niet de ouders). Zo kunnen zij zich vrij uiten in een veilige omgeving, waarbij vertrouwelijkheid geldt behalve bij gevaar voor hun integriteit.

Door beide vormen te faciliteren, kunnen bemiddelaars inspelen op de diverse behoeften en comfortniveaus van kinderen conform het IVRK en zo hun stem waarborgen in het proces.

Ervaringen, wensen, verlangens, zorgen – mening - oordeel

Ervaringen, wensen, verlangens, zorgen

Heel jonge kinderen, vanaf de leeftijd van vier jaar, kunnen ervaringen, hun wensen en dromen vertellen en ook waar ze zich zorgen over maken. Het is belangrijk dat ook zij hierin gehoord worden en een stem mogen hebben.

Mening

Daar waar het gaat om een mening wordt er gesteld vanuit art. 12 IVRK en general comments VN-kinderrechtencomité dat alle kinderen die een mening kunnen vormen dienen gehoord te worden en dit niet gebonden is aan de leeftijd. Ook jonge kinderen, jonger dan zes of acht jaar kunnen een mening hebben en gesprekken met jongere kinderen kunnen op verschillende creatieve manieren vorm krijgen.

Kinderen van zes à acht jaar kunnen zich in anderen verplaatsen (*theory of mind*). Vanaf acht jaar begrijpen zij gespreksregels en dat gemengde gevoelens mogelijk zijn, waardoor hun stem horen doorgaans geen probleem is. Ook jongere kinderen kunnen echter een mening vormen en uiten. Belangrijk is dat alle kinderen het recht hebben om hun mening te geven of te weigeren en dat zij hierover duidelijk en begrijpelijk worden geïnformeerd. Aan hun mening moet passend gewicht worden toegekend: niet doorslaggevend, maar ook niet louter pro forma. Beslissingsnemers horen te motiveren en terug te koppelen hoe zij met de inbreng van het kind zijn omgegaan.

Oordeelsbekwaam – handelings(on)bekwaam: ouderlijk gezag

Het Belgische Burgerlijk Wetboek voorziet een beschermingsstatuut voor minderjarigen: zij zijn tot hun 18de principieel handelingsonbekwaam en worden vertegenwoordigd door ouders of voogd. Ook meerderjarigen kunnen onder dit statuut vallen wanneer zij onbekwaam verklaard zijn. Deze handelingsonbekwaamheid steunt op de veronderstelling dat minderjarigen, wegens hun leeftijd en gebrek aan inzicht en ervaring, bescherming nodig hebben. Om als bekwaam te gelden, moet iemand in staat zijn zijn belangen te beoordelen én de gevolgen van beslissingen te overzien. **De laatste decennia groeit echter de twijfel aan het idee dat minderjarigen geen rationele keuzes kunnen maken.** Steeds vaker worden uitzonderingen ingevoerd die hen toelaten bepaalde beslissingen zelfstandig te nemen, wat automatisch een (gedeeltelijke) beperking van het ouderlijk gezag inhoudt.

In dit onderzoek willen we de stem van het kind versterken in scheidings- en ouderschapsbemiddeling, ook die van jonge kinderen vanaf 4 jaar. We maken daarbij een duidelijk onderscheid tussen het delen van ervaringen, wensen of zorgen, het uiten van een mening (zoals erkend in art. 12 IVRK) en de juridische handelingsbekwaamheid die onder ouderlijk gezag valt. Een kind kan al heel vroeg aangeven wat het verlangt of ervaart, maar niet altijd de gevolgen van keuzes overzien. Door dit onderscheid te respecteren, wordt het mogelijk kinderen een stem te geven zonder hen een verantwoordelijkheid te laten dragen die niet bij hun leeftijd past. Vanuit het onderzoek ontwikkelden we kaarten om met kleuters van 4-6 jaar te spreken en hen de juiste informatie te geven rond wat hun stem in bemiddeling betekent.

10 aanbevelingen

om jullie stem, van kinderen en jongeren, te versterken

Jouw stem telt!

Alle kinderen hebben hoorrecht in de ouderschaps- en scheidingsbemiddeling van hun ouders. Belangrijk is dat jij je daar goed bij voelt.

Juiste kennis

De bemiddelaar die met jou praat, heeft de juiste kennis, attitude en vaardigheden om te spreken met kinderen en jongeren. Ze helpen je om je gedachten en gevoelens te delen.

Opleiding

De bemiddelaar die met jou praat, is daarvoor opgeleid. De bemiddelaars moeten zich voortdurend bijscholen, onder het wakend oog van de overheid.

Hulp

Soms kan extra hulp nodig zijn om jou te helpen. Dit kan informatie gedeeld worden met een professional die je kan helpen te beschermen. Bij complexe scheidingen kan het nodig zijn om te spreken met een professionele professional het gesprek met jou te begeleiden om de veiligheid en het welzijn te waarborgen.

Blijf kind!

Je mag vertellen wat je wilt of denkt, maar je hoeft geen problemen op te lossen of keuzes te maken voor je ouders.

Jouw eigen keuze

Je hebt recht op informatie, zo weet je hoe alles werkt. Je kan zelf kiezen of je wilt meedoen, wat je zegt, blijft vertrouwelijk en je mag iemand meenemen voor steun.

Veilig

Professionals hebben beroepsgeheim. Dit betekent dat alles wat je deelt geheim blijft, tenzij je het anders wilt.

Onze tien aanbevelingen

OM DE STEM VAN KINDEREN EN JONGEREN IN SCHEIDINGSBEMIDDELING TE MAXIMALISEREN.

De tien aanbevelingen die we vanuit het onderzoek formuleren zijn tot stand gekomen op basis van zowel juridische als psychologische inzichten, aangevuld met de ervaring en inbreng van bemiddelaars, kinddeskundigen, de kinderen en jongeren zelf en andere betrokken actoren. Ze bundelen de belangrijkste noden en kansen om kindgerichte bemiddeling te versterken en bieden een leidraad voor toekomstig beleid en praktijk.

1 Alle kinderen kunnen, als ze dit wensen, ongeacht leeftijd, worden betrokken in de bemiddeling van hun ouders

JOUW STEM TELT!

Een eerste aanbeveling is dat alle kinderen, ongeacht hun leeftijd, de kans moeten krijgen om betrokken te worden bij de bemiddeling van hun ouders, mits zij dit zelf willen. Niet leeftijd maar emotionele rijpheid is bepalend. Daarom is het vaak zinvol dat de bemiddelaar of kinddeskundige het kind ziet en spreekt, al moet men voorzichtig omgaan met situaties waarin een gesprek achteraf niet wenselijk blijkt, om afwijzing te vermijden.

Kinderen moeten duidelijk geïnformeerd worden over hun recht om deel te nemen, maar deelname moet altijd vrijwillig zijn en zonder druk. Een laagdrempelige, uitnodigende aanpak versterkt hun gevoel van veiligheid en autonomie.

Ouderlijke toestemming is juridisch niet vereist; toestemming van één ouder is aangewezen. Wanneer een kind zelf aangeeft betrokken te willen worden, kan de bemiddelaar mandaat vragen bij de ouders mits dit zo besproken werd met het kind. Zo wordt de stem van het kind gerespecteerd, met behoud van samenwerking tussen ouders en bemiddelaar.

2 Houd het kind in de kindpositie.

BLIJF KIND!

Bemiddelaars moeten ervoor zorgen dat kinderen beschermd blijven in hun rol als kind, terwijl hun perspectief wordt meegenomen in de bemiddeling. De natuurlijke reflex om kinderen af te schermen is begrijpelijk, maar mag geen reden zijn om hun stem te negeren. Het uitsluiten van kinderen kan leiden tot gevoelens van onzekerheid en machteloosheid. **Het is daarom belangrijk de beschermreflex te heroriënteren: niet om kinderen weg te houden, maar om hen veilig te betrekken vanuit hun kindpositie.**

In een gezond gezin neemt ieder zijn plaats in: ouders dragen verantwoordelijkheid voor de zorg, kinderen geven vanuit loyaliteit liefde terug en richten zich op hun eigen ontwikkelingstaken. Wanneer kinderen op de ouderpositie terechtkomen – doordat ze moeten beslissen over zaken die hen niet aangaan of meegesleept worden in ouderlijke problemen – kan dit hun ontwikkeling ernstig bedreigen.

**OOK OUDERE KINDEREN
HEBBEN HET NODIG OM
GEHOORD TE WORDEN.
EN NEEN, WE STAAN NIÉT OP
JULLIE NIVEAU!**

E. 23 JAAR

Ouders moeten goed voorbereid worden om de stem van hun kind te horen zonder zich in hun positie bedreigd te voelen. Psycho-educatie helpt hen begrijpen dat gehoord worden niet betekent dat het kind verantwoordelijk is. **Kinderen mogen nooit belast worden met keuzes zoals omgangsregelingen. Hun rol blijft beperkt tot het delen van wensen en gevoelens of het ontvangen van uitleg over het proces.**

Bemiddelaars en ouders proberen om samen een veilige omgeving te creëren waarin kinderen betrokken worden zonder overbelasting. Dit vraagt duidelijke afspraken (protocol), goed opgeleide professionals en een gedeeld begrip van het belang van het behouden van de kindpositie.

3 Een child-inclusive praktijk vraagt van bij de start van een bemiddelingsproces een helder kader.

JOUW EIGEN KEUZE, VERTROUWELIJK EN VEILIG

Een effectieve child-inclusive praktijk vereist vanaf de start van het bemiddelingsproces een duidelijk en transparant kader. Dit kader is essentieel om zowel kinderen als ouders op de hoogte te brengen van de manier van werken, de verwachtingen en de rechten en verantwoordelijkheden van alle betrokkenen. Door dit kader vast te stellen en expliciet te maken, wordt een **veilige en gestructureerde basis** gecreëerd voor het betrekken van kinderen in het **bemiddelingsproces**.

Ouders starten een bemiddeling omwille van onenigheid, geschilpunten en streven naar gedragen overeenkomsten. Ze willen via bemiddeling een weg eruit. Het kader bemiddeling is verschillend van het verstrekken van zorgverlening, therapie of procederen.

Bij aanvang van het proces **informeert** de bemiddelaar zowel het kind als de ouders over de mogelijkheid tot kindgerichte bemiddeling. Ouders worden van tevoren ingelicht dat deze aanpak standaard onderdeel is van de werkwijze van de bemiddelaar. Kinderen en jongeren krijgen de kans om actief te participeren maar zijn geen partij en hebben geen beslissingsbevoegdheid. Deze werkwijze wordt vastgelegd in het protocol. Voor enkele voorbeelden van clausules, zie document [Bemiddelingsclausule](#).

In een child-inclusive praktijk is deelname van kinderen vrijwillig. Zij krijgen vooraf duidelijke en begrijpelijke informatie over wat deelname inhoudt, wat ze kunnen verwachten en welke opties ze hebben. Op die manier blijft hun autonomie gewaarborgd en kunnen ze zelf kiezen of en hoe ze willen meedoen.

Alles wat kinderen in bemiddeling delen, blijft **vertrouwelijk** tenzij zij expliciet toestemming geven om informatie terug te koppelen. Dit waarborgt een veilige ruimte waarin kinderen vrijuit kunnen spreken. Het gedeeld beroepsgeheim tussen bemiddelaar en kinddeskundige is hierbij essentieel, omdat beide dezelfde finaliteit nastreven. Welke vorm van terugkoppeling ook gekozen wordt – door het kind zelf, door de professional of niet – gebeurt steeds in overleg met het kind en met respect voor zijn of haar grenzen. Zo wordt hun stem meegenomen zonder de veiligheid en vertrouwelijkheid in gevaar te brengen.

Kinderen mogen tijdens gesprekken een **vertrouwde steunfiguur** meenemen, wat hun gevoel van veiligheid en comfort vergroot.

De **bemiddelaar blijft bemiddelaar**, ook in gesprekken met kinderen en bewaakt een houding van meerzijdige betrokkenheid. Bij hoogconflict of tegenindicaties kan een kinddeskundige de gesprekken overnemen om de neutraliteit te waarborgen.

Terugkoppeling gebeurt altijd in overleg met het kind. Bij voorkeur spreekt het kind zelf met de ouders, eventueel met begeleiding. Als het dat niet wil, kan de professional de boodschap overbrengen, maar uitsluitend met expliciete toestemming. In uitzonderlijke gevallen kan terugkoppeling achterwege blijven. Soms richt deze zich enkel tot één ouder, maar steeds vanuit een neutrale rol, zonder het kind te vertegenwoordigen.

Op het einde van het bemiddelingsproces en na de terugkoppeling van het gesprek met de kinderen aan de ouders (mits akkoord kind) gaat de bemiddelaar na hoe het kind op de hoogte wordt gesteld van de wijze waarop ouders de informatie hebben ontvangen en hoe ze ermee wensen rekening te houden.

4 Heldere samenwerkingsafspraken in het geval de bemiddelaar werkt met een kinddeskundige.

JUISTE KENNIS: BEMIDDELAAR OF KINDDESKUNDIGE?

Goede afspraken zorgen voor een professionele samenwerking, waarin zowel de stem van het kind als de neutraliteit van het bemiddelingsproces gewaarborgd blijven.

Of de bemiddelaar zelf met het kind spreekt of dit uitbesteedt aan een collega of kinddeskundige hangt af van diens competenties en neutraliteit. Wie zich onvoldoende bekwaam voelt of vreest zijn neutraliteit te verliezen, kan een specialist inschakelen. Zo kan de bemiddelaar zich richten op de ouders, terwijl de kinddeskundige de stem van het kind vertaalt naar het proces.

Een kinddeskundige moet gebonden zijn aan het beroepsgeheim. Alleen professionals die dit delen en dezelfde finaliteit nastreven als de bemiddelaar – het faciliteren van de bemiddeling – komen in aanmerking.

De keuze wie het kindgesprek voert, wordt expliciet opgenomen in het protocol dat ouders bij aanvang ondertekenen. Dit voorkomt misverstanden en biedt transparantie. Een effectieve samenwerking vraagt een gedeelde visie op de doelen van kindgesprekken: het inbrengen van informatie in de bemiddeling, het informeren van het kind zelf en het versterken van sense of agency en belonging. Afstemming hierover garandeert consistentie en focus op het welzijn van kind en gezin. Hier geven we voorbeeld van een [Samenwerkingsovereenkomst](#) tussen bemiddelaar en kinddeskundige.

Bemiddelaar en kinddeskundige nemen geen vertegenwoordigingsrol op: zij faciliteren en geven door, zodat de stem van het kind gehoord wordt zonder zelf positie in te nemen.

Sprekend met het kind is verschillend van het kind horen.

JIJ VERTELT, WIJ LUISTEREN.

In child-inclusive bemiddeling is het belangrijk onderscheid te maken tussen een kind horen en met een kind spreken. Horen is passief registreren, terwijl spreken actieve, empathische interactie vraagt. Zo'n gesprek mag geen verhoor zijn waar waarheden of antwoorden worden afgedwongen, maar moet een veilige ruimte bieden waarin het kind vrij kan delen. Dit vraagt tijd om vertrouwen op te bouwen en erkenning dat ook het subjectieve perspectief van het kind waardevol is naast dat van de ouders.

Een goed gesprek met een kind vraagt om een duidelijke en bewuste afbakening van het onderwerp. Overmatig brede of ongerichte vragen kunnen overweldigend zijn en het kind het gevoel geven dat het moet antwoorden op onderwerpen die het niet volledig begrijpt. Voorbeelden van gepaste vragen zijn:

"HOE GAAT HET NU MET JOU?"

"HOE ERVAAR JIJ DE WISSEL VAN HET ENE NAAR HET ANDERE HUIS?"

"WAT VIND JIJ VAN HET FEIT DAT JE OUDERS JE VRAGEN OM JE UIT TE SPREKEN OVER HET VORMGEVEN VAN DE VERBLIJFSREGELING?"

Terugkoppeling is cruciaal voor het gevoel van betrokkenheid. Ouders krijgen inzicht in de beleving van hun kind en het kind ziet wat er met zijn input gebeurt. Bij afwijkende beslissingen is uitleg nodig om teleurstelling bij het kind te helpen verwerken. In hoogconflictsituaties kan feedback aan ouders tijdelijk uitblijven; dit wordt dan aan het kind uitgelegd. Dit kan kinderen frustreren, maar met een duidelijke uitleg begrijpen zij dat dit in hun belang is. **Vertrouwelijke info blijft beschermd, tenzij hun veiligheid of integriteit in gevaar is.** Terugkoppeling gebeurt altijd kindvriendelijk, afgestemd op leeftijd en voorkeur, bijvoorbeeld via een video, brief of tekening.

A vertical photograph on the left side of the page shows a child's hand reaching into a light-colored wooden box. Inside the box, there are several smooth, light-colored stones and a few seashells. The child is wearing blue jeans. The background is a wooden floor.

6 Diversiteit aan methodes in een kindvriendelijke omgeving.

HOE JIJ HET WILT.

Het werken met kinderen en jongeren in scheidingsbemiddeling vraagt om **maatwerk**. Elke bemiddeling is uniek, niet alleen door de omstandigheden van het gezin, maar ook door de leeftijd, maturiteit en kenmerken van het kind. Tegelijkertijd spelen de **competenties en stijl van de bemiddelaar** een belangrijke rol. Het gebruik van zowel verbale als non-verbale methodieken maakt het mogelijk flexibel in te spelen op de behoeften van elk kind, terwijl **de essentie behouden blijft: een participatief gesprek waarin de stem van het kind centraal staat**.

De **keuze van methodiek** moet aansluiten bij de leeftijd, maturiteit én bij de stijl van de bemiddelaar. Jongere kinderen hebben vaak baat bij spel, tekenen of poppen, terwijl oudere kinderen meer geholpen zijn met een verbale aanpak. Wat de methode ook is, het kind moet zich veilig en op zijn gemak voelen. Dit wordt versterkt door het vooraf duidelijk te informeren over het doel en de opzet van het gesprek. De methodiek is geen doel op zich, maar een hulpmiddel om het perspectief van het kind te ondersteunen.

Het succes ligt in de mate waarin de bemiddelaar erin slaagt een open, respectvol en waardevol gesprek te voeren.

Belangrijk is dat dit gesprek geen verhoor wordt, waar het kind gepusht of gecontroleerd wordt, maar een dialoog die ruimte biedt waarin het kind vrij kan participeren en zijn stem maximaal tot zijn recht komt.

7

Taxatie en bijkomende hulp voor bijzonder complexe situaties.

EXTRA HULP

In **bijzonder complexe situaties**, zoals verontrusting, suïcidaliteit, verslavingsproblematiek, persoonlijkheidsstoornissen of situaties waarin ouders er niet in slagen om het welzijn en de behoeften van hun kind in het vizier te krijgen, is **een zorgvuldige taxatie en het inschakelen van aanvullende hulp noodzakelijk**. Deze situaties vereisen een andere aanpak, waarbij het welzijn en de veiligheid van het kind altijd prioriteit krijgen.

In dergelijke omstandigheden kan de bemiddelaar of kinddeskundige besluiten om geen terugkoppeling naar de ouders te geven, zelfs wanneer het kind in gesprek is geweest met de bemiddelaar of een andere professional. Het risico dat deze terugkoppeling schadelijk zou kunnen zijn voor het kind weegt zwaarder dan de behoefte van de ouders om geïnformeerd te worden. **Hoewel terugkoppeling niet mogelijk is, blijft het belangrijk dat het kind wordt gehoord**. Het gesprek biedt het kind een veilige ruimte om zorgen, bekommernissen en vragen te delen. Dit kan voor het kind een belangrijke bron van steun zijn in een anders complexe en emotioneel belastende situatie.

Bij signalen van verontrusting of hoogconflict kan de bemiddelaar of kinddeskundige ervoor kiezen om door te verwijzen naar gespecialiseerde hulporganisaties. Dit kan bijvoorbeeld het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling (VK), het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg (OCJ) of het parket zijn. Deze beslissing wordt nooit lichtvaardig genomen en moet zorgvuldig worden besproken met het kind en de ouders, zodat zij op de hoogte zijn van de stappen die mogelijk ondernomen worden. Door transparant te communiceren over het proces, worden onzekerheid en angst zoveel mogelijk verminderd, terwijl het belang van het kind voorop blijft staan.

Bij situaties van hoogconflict of aanhoudende strijd tussen ouders, waarbij het kind het risico loopt een **speelbal** te worden, **is het raadzaam om het gesprek met het kind niet te laten voeren door de bemiddelaar die ook met de ouders werkt**. In plaats daarvan kan een onafhankelijke professional, zoals een collega-bemiddelaar of kinddeskundige, worden ingezet om het gesprek met het kind te begeleiden. Dit voorkomt dat het kind de indruk krijgt dat de informatie die het deelt rechtstreeks invloed heeft op het conflict tussen de ouders, wat extra emotionele druk kan veroorzaken. Voor de taxatie van laag-, midden- of hoogconflict zie de [Escalatieladder van Glasl](#).

Terugkoppeling in deze complexe situaties vereist extra zorg en aandacht. De professional moet zorgvuldig afwegen welke informatie, indien überhaupt, gedeeld kan worden en hoe dit op een manier gebeurt die het welzijn van het kind beschermt. In bepaalde gevallen kan besloten worden dat terugkoppeling op dat moment helemaal niet mogelijk is, vanwege de voortdurende onveiligheid of emotionele instabiliteit van de ouders.

Bijzonder complexe situaties vragen om een benadering waarin veiligheid, ondersteuning en respect voor het kind centraal staan. De bemiddelaar of kinddeskundige moet niet alleen in staat zijn om de situatie correct in te schatten, maar ook om de nodige stappen te ondernemen om het kind te beschermen en te begeleiden naar passende hulp. Deze aanpak waarborgt dat het kind, ondanks de uitdagingen en risico's, een veilige ruimte behoudt waarin het zich gehoord en gesteund voelt.

Wie met het kind spreekt is voldoende opgeleid

JUISTE KENNIS

De bemiddelaar die zelf met het kind wenst te spreken en de kinddeskundige hebben kennis van:

KINDBEELDEN EN DIVERSITEIT

Verschillende kindbeelden en hun impact

Kinderrechten en verbindend kindbeeld

Kruispuntdenken en diversiteit tussen kinderen en jongeren

ONTWIKKELING EN VEERKRACHT

Psycho-sociale ontwikkeling van kinderen

Window of Tolerance als kader voor stress

(Psychologische) taken na echtscheiding bij ouders en kinderen

COMMUNICATIE MET KINDEREN EN JONGEREN

Verbindende communicatie (gedrag, emoties en behoeften)

Voorwaarden, structuur en fasering van een kindgesprek

Meta-communicatie

Vraagtechnieken per leeftijdsfase

Verbale en non-verbale methodes

PROCES EN CONTEXT VAN BEMIDDELING

Familiale dynamieken (loyaliteit, posities, conflicten)

Flow van een child-inclusive bemiddelingstraject

Ouderschapsplannen en belangrijke thema's

Beroepsgeheim en vertrouwelijkheid

Zorgverlenings-landschap voor kinderen en jongeren

Daarnaast beheerst de professional die met het kind spreekt de **volgende vaardigheden**

KINDBEELD EN HOUDING

Is zich bewust van het eigen kindbeeld en de impact op communicatie

Motiveert ouders tot een verbindend kindbeeld en kindinclusieve aanpak

Neemt een open, actieve luisterhouding aan, met ruimte voor speelsheid en verwondering

COMMUNICATIE EN AFSTEMMING

Stemt communicatie af op emotionele leeftijd, noden en interesses van het kind

Kan gevoelens benoemen en onderliggende behoeften helpen verhelderen

Gebruikt verbale en non-verbale werkvormen, inclusief visualisaties en materialen

GESPREKS-VAARDIGHEDEN

Creëert een veilige setting en houdt rekening met beïnvloedende factoren

Structureert het gesprek, met ruimte voor spontaniteit en non-verbaal

Zet metacommunicatie in op een kindvriendelijke manier

TERUGKOPPELING EN PROCES

Moedigt het kind aan om zelf terug te koppelen naar ouders

Filtert zorgvuldig wat uit het gesprek gedeeld wordt, in overleg met het kind

SIGNALEREN EN DOORVERWIJZEN

Herkent stresssignalen bij kinderen en jongeren

Kan gepast doorverwijzen indien nodig

Er zijn in het opleidingsaanbod vormen te vinden waar je deze vaardigheden leert of kan uitbreiden.

De federale bemiddelingscommissie (FBC) speelt een belangrijke rol in het waarborgen van de kwaliteit van child-inclusive bemiddeling

BEWAKER- KWALITEIT- OPLEIDING

Het spreken met kinderen vereist specifieke vaardigheden, een diepgaande kennis van ontwikkelingspsychologie en een grondige voorbereiding op de complexiteit van kindgerichte bemiddeling. De FBC heeft daarom de verantwoordelijkheid om de noodzakelijke bouwstenen voor deze praktijk te definiëren en bij te dragen aan de standaardisering en professionalisering ervan.

- Opmaak van **het curriculum** voor opleidingen gericht op het werken met kinderen. Met aandacht voor gespreksvaardigheden, ethiek, gezinsdynamieken en leeftijdsspecifieke benaderingen.
- Bewaar de opleidingskwaliteit via strenge accreditatie en voortdurende evaluatie.
- Erken bemiddeling met kinderen als specialisatie, met een specifiek traject of permanente vorming.
- Maak **gespecialiseerde bemiddelaars zichtbaar** via een centraal register of platform toegankelijk voor ouders, kinderen, collega-bemiddelaars, kinddeskundigen, magistraten en advocaten.
- **Verplicht permanente vorming:** minstens de helft van de uren (18 uur per twee jaar) moet specifiek betrekking hebben op werken met kinderen; supervisie en intervisie maken deel uit van dit traject.
- **Werk deontologische kwesties uit:**
 - ➔ Kan een bemiddelaar zelf kinderen spreken en vanuit welke rol (bemiddelaar of kinddeskundige)?
 - ➔ Hoe waarborgt men vertrouwelijkheid en beroepsgeheim, zodat kinddeskundigen niet als getuige opgeroepen kunnen worden?
- **Stimuleer samenwerking over bevoegdheden heen:**
 - ➔ Tussen federale en Vlaamse niveaus
 - ➔ Tussen de FBC en het Kinderrechtencommissariaat
 - ➔ Tussen bemiddelaars en hulpverleners
- **Streef naar een eenvormige, onderbouwde aanpak van child-inclusive bemiddeling die:**
 - ➔ Kwaliteit en juridische/deontologische correctheid garandeert
 - ➔ Rekening houdt met psychologische grondslagen
 - ➔ Ouders en kinderen meer zekerheid biedt op een kwaliteitsvolle praktijk

10 **Wegnemen van financiële barrières voor kindgerichte bemiddeling.**

VOOR IEDEREEN!

Maak kindgerichte bemiddeling financieel toegankelijk voor alle gezinnen

Het is van fundamenteel belang dat **het recht van kinderen om gehoord te worden in scheidingsbemiddeling niet afhankelijk is van de financiële draagkracht** van hun ouders. Gesprekken met kinderen dragen wezenlijk bij aan hun welzijn en veerkracht, geven ouders beter inzicht in de noden van hun kinderen en leiden tot duurzamere oplossingen. De meerwaarde van deze gesprekken rechtvaardigt ruimschoots de bijbehorende kosten.

Om te voorkomen dat financiële beperkingen een drempel vormen, is het **noodzakelijk dat kindgerichte bemiddeling structureel ondersteund wordt via overheidsmiddelen**. Dit kan gerealiseerd worden door de uitbouw van pro bono-initiatieven of subsidiemodellen naar analogie met de conventie van psychologen of de gratis zorgverlening via JAC's.

Een dergelijke aanpak verlaagt niet alleen de financiële drempel voor gezinnen, maar bevordert tegelijk de professionalisering en standaardisering van kindgerichte bemiddeling binnen het werkveld.

aanbevelingen

van kinderen en jongeren, te versterken

vertelt!

hoorrecht in de
mediabemiddeling
belangrijk is dat jij je

miss

met jou praat, heeft de juiste kennis,
vaardigheden om te spreken met kinderen
en je om je gedachten en gevoelens

ing

t, is daarvoor opgeleid.
Middelaars moeten zich
scholen, onder het wakend oog
leid.

es kan extra hulp nodig zijn om jou te
wordt er geen informatie gedeeld met de
te beschermen. Bij complexe scheidingen
lijke professional het gesprek met het kind
altijd de veiligheid en het welzijn van het

informatie en mag vertellen
scheiding. Geld mag daarbij
zoeken we naar
sprekken of hulp van de
stem krijgt.

Blijf kind!

Je mag vertellen wat je voelt of denkt,
maar je hoeft geen problemen op te
lossen of keuzes te maken voor je
ouders.

Jouw eigen keuze

Je hebt recht op informatie, zo weet je hoe alles
werkt. Je kan zelf kiezen of je wil meedoen, wat
je zegt, blijft vertrouwelijk en je mag iemand
meenemen voor steun.

Veilig

Professionals hebben beroepsgeheim.
Dit betekent dat alles wat je deelt
geheim blijft, tenzij jij zelf
toestemming geeft om dit te delen.

Jij vertelt, wij luisteren

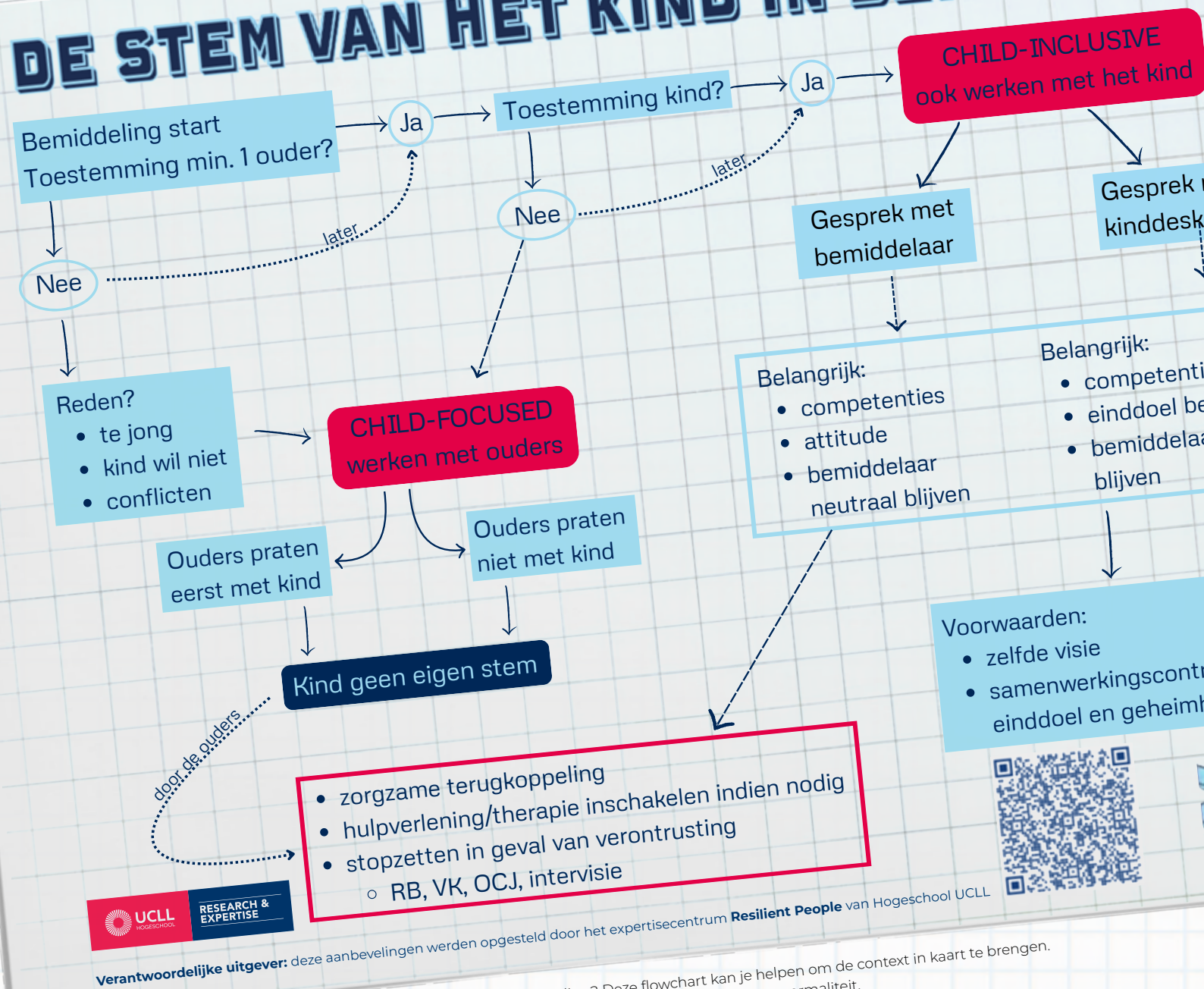
Spreken met jou betekent dat we echt naar je
luisteren en je de tijd geven om te vertellen wat je
denkt en voelt. We zorgen ervoor dat je weet wat er
met je woorden gebeurt, zodat jij je gehoord voelt.

Hoe jij het wilt

Als je praat over je gedachten en gevoelens, kan dat op
verschillende manieren. Jonge kinderen vinden het
vaak fijn om te tekenen of te spelen, jongeren kiezen
soms graag een andere manier die bij hen past om over
hun ervaringen te vertellen.

DE STEM VAN HET KIND IN BEMIDDELI

Hoe kan je het kind een stem geven in de bemiddeling? Deze flowchart kan je helpen om de context in kaart te brengen. Vanuit het onderzoek streven we naar child-inclusive mediation als een gedragen normaliteit.

In de praktijk

Wanneer de bemiddelaar de stem van kinderen wil betrekken in het scheidingsproces van hun ouders, moet hij ook weten welk traject gevolgd kan worden. Met andere woorden: wat zijn de randvoorwaarden om child-inclusive te bemiddelen? Volgende Flowchart wordt naar voren geschoven als goede praktijk voor het betrekken van kinderen in scheidings- en ouderschapsbemiddeling.

[Zie pagina 13 tem 15 voor opfrissing terminologie](#)

Start van het bemiddelingsproces: randvoorwaarden voor child-inclusive bemiddeling

Aan het begin van het proces informeert de bemiddelaar de ouders over de **kindinclusieve bemiddelingspraktijk**. Daarbij geeft hij een algemene introductie over bemiddeling, met uitleg over doel, rol en protocol. De bemiddelaar benadrukt dat hij werkt in het belang van beide ouders én van het kind, conform de wettelijke bepalingen. **In deze fase moeten ouders begrijpen dat de betrokkenheid van het kind niet alleen wenselijk is, maar ook juridisch en psychologisch onderbouwd.**

De bemiddelaar geeft de ouders **psycho-educatie** over de waarde van kindgerichte bemiddeling. Het is belangrijk om uit te leggen dat kinderen ruimte nodig hebben om hun ervaringen en wensen te delen, dat zij recht hebben op informatie en een stem in zaken die hen aangaan, én dat betrokkenheid bij het proces bijdraagt aan hun emotioneel welzijn. Tegelijkertijd moet duidelijk worden gemaakt dat het kind niet verantwoordelijk is voor beslissingen; **het recht op betrokkenheid betekent niet dat het kind de rol van beslisser op zich neemt.**

De werkwijze wordt besproken. De bemiddelaar legt uit hoe hij of zij met het kind werkt, of de kindgesprekken zelf worden gevoerd of er een kinddeskundige wordt ingeschakeld. **In het geval van samenwerking met een kinddeskundige worden de samenwerkingsafspraken tussen de bemiddelaar en de kinddeskundige verduidelijkt; de vertrouwelijkheid van de gesprekken en de finaliteit ervan binnen de bemiddeling.** Daarnaast worden praktische aspecten besproken, zoals het aantal gesprekken met het kind en hoe de terugkoppeling naar zowel ouders als kind wordt vormgegeven. Wat deze twee laatste aspecten betreft, is het belangrijk om mee te geven dat dit nu nog niet volledig kan worden vastgelegd aangezien dit mede afhankelijk is van het kind.

Het betrekken van kinderen in scheidingsbemiddeling is in de praktijk een zorgvuldig proces dat begint bij de ouders.

Aangezien de bemiddeling doorgaans door de ouders wordt opgestart, ligt de toegang tot het kind in eerste instantie bij hen. Dit betekent dat de bemiddelaar via de ouders contact moet leggen met het kind, zowel voor het verkrijgen van contactgegevens of het bezorgen van een informatiebrief als voor het bieden van de mogelijkheid om deel te nemen aan kindgesprekken. Het is via deze weg dat het kind gevraagd kan worden of het behoefte heeft aan één of meerdere gesprekken.

Voor het daadwerkelijk contacteren van het kind is toestemming van ten minste één ouder aangewezen.

Hoewel toestemming van beide ouders ideaal is, kunnen kindgesprekken juridisch zelfs doorgaan zonder enige toestemming van de ouders. Het hebben van geen enkele ouder die akkoord gaat, is echter een te vermijden situatie.

In zulke gevallen bestaat het risico dat het kind onbedoeld in een nieuw strijdkader terechtkomt, wat extra druk kan veroorzaken in een al complexe en emotioneel belastende situatie. Bovendien is toestemming van minstens één ouder in vele gevallen ook praktisch gezien noodzakelijk, omdat het kind vaak door een ouder naar de bemiddelaar zal moeten worden gebracht en voor de betaling van de kindgesprekken.

Hoewel toestemming van slechts één ouder vanuit juridisch oogpunt voldoende is om kindgesprekken te laten doorgaan, vraagt bemiddeling om een andere insteek. In het kader

van meerzijdige partijdigheid en het behoud van vertrouwen tussen de ouders is het **aangewezen om steeds te streven naar instemming van beide ouders.** Wanneer de bemiddelaar immers de ene ouder zou "overrulen", bestaat het risico dat het vertrouwen in de bemiddeling verdwijnt en het proces vroegtijdig stopt. Om dergelijke spanningen te vermijden, is het belangrijk om zich als bemiddelaar expliciet te positioneren als child-inclusive bemiddelaar. Dit door het **child-inclusive principe op te nemen in de communicatie, bijvoorbeeld via de website, en vast te leggen in het protocol.** Bij het ondertekenen van het protocol verklaren beide ouders zich vanaf de start akkoord met het betrekken van hun kinderen. Op die manier wordt de instemmingsdiscussie grotendeels vermeden en ontstaat er meer duidelijkheid en rust in het proces. Indien steeds meer bemiddelaars deze aanpak hanteren, kan dit op termijn uitgroeien tot een vanzelfsprekendheid binnen het volledige bemiddelingslandschap.

TOESTEMMING VAN BEIDE OUDERS

Als beide ouders toestemming geven, kan child-inclusive bemiddeling starten. Het kind krijgt dan informatie, bijvoorbeeld via een brief, en er wordt met de ouders afgesproken wanneer duidelijkheid over de instemming van het kind verwacht wordt. Praktische zaken zoals brengen en halen worden besproken, idealiter met betrokkenheid van beide ouders als gedeelde verantwoordelijkheid.

Voor een voorbeeldbrief voor kinderen en jongeren, zie [Informatiebrief -12 jaar](#) en [Informatiebrief +12 jaar](#). We ontwikkelden ook een [kaartenset voor kleuters](#), waar een steunfiguur of één van de ouders de kleuter kan vertellen over de bemiddelaar en wat de kleuter daar mag doen.

TOESTEMMING VAN SLECHTS ÉÉN OUDER

Indien slechts één ouder toestemming geeft voor kindgesprekken, kan de bemiddelaar het gesprek opstarten. Zolang beide ouders geen instemming geven, wordt er niets teruggekoppeld. Dit helpt om loyaliteitsconflicten en wantrouwen te voorkomen en bewaart de neutraliteit van de bemiddelaar. **Het kind krijgt duidelijke uitleg van de bemiddelaar: het mag vrijuit praten, maar wat gezegd wordt, wordt pas gedeeld als beide ouders akkoord zijn.** Zo krijgt het kind wél een stem, maar zonder het te belasten met mogelijke spanningen tussen de ouders.

De bemiddelaar taxeert telkens de context: de ernst van het ouderlijk conflict, signalen van verontrusting en de impact op het kind. Dat bepaalt tempo en verloop van het traject. Bij weigering van één ouder verkent de bemiddelaar de achterliggende motieven, vaak misverstanden, angst of gebrek aan informatie. Door hierover in gesprek te gaan en **helderheid te bieden over aanpak, rol en veiligheid die geboden wordt bij kindgesprekken, wordt gezocht naar verbinding en hernieuwde aandacht voor het belang van kindgerichte bemiddeling.**

Het is belangrijk te benadrukken dat de werkwijze van child-inclusive bemiddeling is opgenomen in het **bemiddelingsprotocol** dat ouders bij aanvang ondertekenen. Dit bevestigt het participatierecht van het kind en de plicht van de bemiddelaar om dit minimaal aan te bieden. De weigering van één ouder mag deze verplichting niet volledig in de weg staan.

Cruciaal hierbij is dat het opstarten van een kindgesprek ondanks de weigering van één ouder niet betekent dat de bemiddelaar partij kiest voor de ouder die wél toestemming geeft. **De bemiddelaar bewaart de meerzijdige partijdigheid** door de communicatie vanuit het kind niet te gebruiken in de gesprekken met de ouders, tenzij er gezamenlijk akkoord is.

Voor een uitgebreidere [juridische achtergrond](#) zie het document [Kindgesprekken](#) bij weigering van één of beide ouders.

BEIDE OUDERS **WEIGEREN**

Als beide ouders geen toestemming geven voor kindgesprekken, schakelt de bemiddelaar over naar een **child-focused aanpak**: met de ouders werken rond de noden van het kind zonder dat het kind zelf aan het woord komt. Het is echter cruciaal dat deze child-focused aanpak niet als eindpunt wordt beschouwd, maar eerder als een **tijdelijk werkmodel** en bedoeld om vertrouwen op te bouwen en bezorgdheden te verkennen. De bemiddelaar blijft de weigering bevragen en aftoetsen of er alsnog ruimte ontstaat voor een child-inclusive benadering.

Als houvast voor de bemiddelaar is het belangrijk te benadrukken dat **de werkwijze van child-inclusive bemiddeling is opgenomen in het bemiddelingsprotocol** dat ouders bij aanvang ondertekenen. Daarmee verbinden zij zich ertoe deze te respecteren. Indien zij zich hier later niet in kunnen vinden, is het mogelijk dat een andere bemiddelaar beter aansluit. Daarnaast heeft **de bemiddelaar een juridische plicht om het kind te horen of minstens participatie aan te bieden. Een dubbele ouderlijke weigering ondermijnt deze plicht, wat juridisch en ethisch wringt**. Het kind niet betrekken mag dus niet zomaar aanvaard worden. De bemiddelaar moet dit thema geregeld opnieuw bespreekbaar maken, kaderen vanuit kinderrechten en aftoetsen of er beweging mogelijk is. Door vast te houden aan een child-inclusive visie binnen het bemiddelingstraject, wordt voorkomen dat de stem van het kind op voorhand uitgesloten wordt en blijft het belang van het kind centraal staan, ook bij weerstand.

Hoewel het juridisch mogelijk is dat een kind zelf kindgesprekken initieert zonder ouderlijke toestemming, gebeurt dit zelden, mede door gebrek aan kennis over dit recht. Meer sensibilisering via kanalen zoals Awel, JAC, tZitemzo, CLB of Kenniscentrum Kinderrechten (Keki) kan kinderen informeren en aanmoedigen om zelf betrokkenheid te vragen. Als een kind zelf kindgesprekken initieert, vraagt de bemiddelaar best mandaat aan de ouders om het kind formeel te betrekken.

HALLO,

>OK
THE VOICE OF KIDS

Ik bezorg je deze brief omdat ik samen met je ouders in gesprek ga om enkele dingen te bespreken rond hun scheiding.

Ik stel mezelf even voor:
Ik ben bemiddelaar in familiezaken. Dat wil zeggen dat ik je ouders help om samen oplossingen te vinden en afspraken te maken over hoe ze alles zullen regelen in hun scheiding. Bijvoorbeeld wanneer jij bij de ene of de andere ouder zal wonen of op bezoek gaat of hoe ze hun geldzaken zullen regelen.

Deze bemiddeling is niet alleen belangrijk voor jouw ouders, maar ook voor jou. Via deze brief laat ik je weten dat ik er ook voor jou kan zijn, als jij dat wil. Als ik naar jouw verhaal kan luisteren, weet ik ook wat jij belangrijk vindt.

Jij kan jouw mening over de situatie op twee manieren geven:

- 1) Je kan zelf praten met je ouders om hen te laten weten wat jij van de situatie vindt (= zo kunnen ze jou direct horen).

Als je dat wat moeilijk vindt, zijn er verschillende hulplijnen die jou hierbij kunnen helpen. Zij kunnen je helpen bij de voorbereiding van het gesprek en/of tijdens het gesprek zelf.

Je kan hiervoor bij de volgende organisaties terecht:

- tZitemzo (www.tzitemzo.be)
- JAC (www.caw.be/jac)
- CLB (www.vrij CLB.be)
- Awel (www.awel.be)
- www.kinderrechten.be
- Leerlingenbegeleiders op school

Er gaan nu wel wat dingen veranderen thuis. Dat is niet altijd makkelijk. Hoewel mama en papa nu niet meer samenwonen, willen ze toch goed blijven samenwerken, zodat jij gelukkig bent. Hiervoor krijgen ze hulp. De persoon die hen helpt noemen we een **bemiddelaar**. Dat is een beetje zoals een juf of meester in de klas, die soms helpt als kinderen ruzie maken. **De bemiddelaar helpt mama en papa om beter met elkaar te praten en goede afspraken te maken.**

Instructie interactief gedeelte

Neem het groene touwtje uit het zakje. Je kan het door de gaatjes van links naar rechts weven. **Het touwtje lijkt dan op woorden en zinnen tussen mama en papa** en de bemiddelaar staat in het midden en helpt hen om te luisteren naar mekaar.

Aan degenen die met de kleuter praat:
Als je de QR-code scant, wordt de video die je hierboven ziet, voorgelanceerd.
Verwijder de video eerst. Lees dan de tekst uitopnieuw voor die bij het beeld aan de voorkant hoort.

elle

TOESTEMMING VAN HET KIND

Na toestemming van minstens één ouder is ook expliciete instemming van het kind nodig. Het kind informeren vraagt een zorgzame en toegankelijke aanpak. Een brief via de ouders kan een eerste stap zijn, aangevuld met bijvoorbeeld een kindvriendelijke webpagina van de bemiddelaar. Een QR-code op de brief maakt het voor kinderen makkelijk om zelf informatie op te zoeken.

Een voorbeeldbrief voor kinderen en jongeren kan je vinden in de documenten [Informatiebrief -12 jaar](#) en [Informatiebrief +12 jaar](#)

Moderne communicatiemiddelen zoals WhatsApp of een contactformulier maken het makkelijk om kinderen laagdrempelig te bereiken. Filmpjes op de website waarin de bemiddelaar zich voorstelt en kindgesprekken uitlegt of audiofragmenten, kunnen helpen om onzekerheden weg te nemen en het kind gerust te stellen.

Het is van groot belang om het kind al bij aanvang van het bemiddelingsproces te benaderen en te informeren over de mogelijkheid van een kindgesprek. Dit voorkomt dat kinderen het gevoel krijgen dat beslissingen al genomen zijn en dat hun mening weinig meer bijdraagt. Door kinderen vroeg in het proces te betrekken, wordt niet alleen hun stem gewaardeerd, maar ook hun gevoel van betrokkenheid (**sense of belonging**) en invloed (**sense of agency**) versterkt. Dit geeft kinderen de zekerheid dat hun perspectief er werkelijk toe doet en dat zij een waardevolle rol spelen in het bemiddelingsproces.

Als een kind geen toestemming geeft voor een kindgesprek, moet die keuze gerespecteerd worden. Wel is het belangrijk dit later opnieuw met de ouders te bespreken, want het kind kan van mening veranderen naarmate het proces vordert. **Door het gesprek open te houden en het kind op een niet-dwingende manier te blijven informeren, blijft de keuze bij het kind en krijgt het ruimte om op eigen tempo te beslissen.**

Child-inclusive bemiddeling: bemiddelaar of kindeskundige?

Bij toestemming van minstens één ouder én het kind kan gekozen worden voor een **child-inclusive aanpak**. De bemiddelaar voert dan zelf de kindgesprekken of schakelt een kinddeskundige in, afhankelijk van eigen competenties, de gezinssituatie en het belang van neutraliteit.

VRAAG EENS AAN JE KIND
HOE HET GAAT..."

N, 12

ALS BEMIDDELAAR ZELF DE KINDGESPREKKEN VOEREN

Voert de bemiddelaar zelf kindgesprekken, dan zijn **kindgerichte communicatievaardigheden** en een **empathische, respectvolle houding** rond de beleving en **tempo van het kind** essentieel. Tegelijk moet de neutraliteit gewaarborgd blijven om het proces tussen de ouders eerlijk te houden.

De bemiddelaar bewaakt steeds zijn/haar mandaat en blijft binnen de rol van bemiddelaar en niet als zorgverstreker of therapeut. Kindgesprekken dienen enkel het bemiddelingstraject (van de ouders) en geven het kind een stem, geen zorg. **Het gesprek met het kind is dus geen zorgverleningsgesprek, maar een participatief gesprek dat het kind de kans geeft om gehoord te worden binnen de context van de bemiddeling.** Dit wordt duidelijk gekaderd naar ouders en kind om rolverwarring te vermijden. Tegenover het kind kan dit bijvoorbeeld als volgt verwoord worden: "Ik ben geen psycholoog of zorgverstreker. Ik ben hier om je stem te horen zodat we samen met je ouders tot goede afspraken kunnen komen. We kunnen ook eens stilstaan bij waar jij terecht kan met andere vragen of zorgen, en wie jou steunt." Zo wordt het kind ernstig genomen in de bemiddeling, zonder valse verwachtingen te creëren. **Bij nood aan extra ondersteuning verwijst de bemiddelaar door.** Ook bij inzet van een kinddeskundige geldt: enkel relevante informatie binnen het afgesproken kader wordt gedeeld, zodat neutraliteit behouden blijft.

KINDGESPREKKEN UITBESTEDEN AAN EEN KINDDESKUNDIGE

Bij uitbesteding van kindgesprekken, bijvoorbeeld bij complexiteit of risico op verlies van neutraliteit, kan een **kinddeskundige** worden ingeschakeld. Die moet beschikken over **de juiste competenties** om gesprekken met kinderen op een **veilige en professionele manier** te voeren en werken **binnen het kader van bemiddeling, niet voor therapie of diagnostiek**.

Voor een effectieve samenwerking tussen de bemiddelaar en de kinddeskundige zijn duidelijke voorwaarden noodzakelijk. Beide professionals moeten een gedeelde visie hebben over de rol en het doel van de kindgesprekken binnen het bemiddelingsproces. Daarnaast moet er een **samenwerkingscontract** worden opgesteld waarin **afspraken worden vastgelegd over de finaliteit van de gesprekken en de vertrouwelijkheid van de gedeelde informatie**. Deze afspraken waarborgen dat het kindgesprek een veilige en nuttige bijdrage levert aan het bemiddelingsproces, terwijl het kind en zijn of haar rechten beschermd blijven. Bovendien vindt er vanuit de kinddeskundige geen terugkoppeling meer plaats vanaf het moment dat de bemiddeling stopt.

BEROEPSGEHEIM EN VERTROUWELIJKHEID IN BEMIDDELING

Binnen het bemiddelingskader geldt een **dubbele bescherming van informatie: het wettelijk verankerde beroepsgeheim (artikel 458 Strafwetboek) en de vertrouwelijkheid zoals vastgelegd in artikel 1728 van het Gerechtelijk Wetboek**. Het beroepsgeheim rust op de persoon van de bemiddelaar en de kinddeskundige als ze behoren tot **een erkend en gereguleerd beroep waarvoor een vertrouwensrelatie vereist is** (zoals psycholoog, zorgverstreker of bemiddelaar). Dit beroepsgeheim geldt vanaf het eerste cliëntcontact en is niet moduleerbaar: het is een zwijgplicht met slechts enkele uitzonderingen zoals een wettelijke meldplicht of noodtoestand.

De vertrouwelijkheid in bemiddeling daarentegen is contractueel van aard en ontstaat tussen de ouders onderling en ten opzichte van de bemiddelaar vanaf het moment dat zij het bemiddelingsprotocol ondertekenen. **Deze vertrouwelijkheid is wel moduleerbaar**, wat betekent dat **ouders kunnen afspreken om bepaalde informatie toe te voegen aan of uit te sluiten van het vertrouwelijk karakter van de bemiddeling**. Vertrouwelijkheid impliceert dat alles wat binnen de bemiddeling besproken wordt, niet als bewijs mag worden gebruikt in een gerechtelijke of administratieve procedure. Dit verbod geldt ook voor documenten en verklaringen die in het kader van de bemiddeling zijn opgesteld of gedaan.

SAMENWERKING TUSSEN BEMIDDELAAR EN KINDDESKUNDIGE

Wanneer een bemiddelaar samenwerkt met een kinddeskundige (bijvoorbeeld een psycholoog of een collega-bemiddelaar), zijn er **twee samenwerkingsvormen** met elk een ander juridisch kader voor informatiedeling:

Samenwerking binnen een gedeeld team (gezamenlijk beroepsgeheim):

Als de bemiddelaar en kinddeskundige samen een vast team vormen – dus structureel samenwerken binnen een gekend en afgebakend samenwerkingsverband dat aan de ouders wordt uitgelegd – dan geldt er een gezamenlijk beroepsgeheim. In dit geval is er geen toestemming van de ouders nodig voor de onderlinge informatiedeling. Dit gezamenlijke beroepsgeheim veronderstelt dat beide professionals handelen binnen dezelfde finaliteit, namelijk het ondersteunen van de bemiddeling, en dat de uitgewisselde informatie beperkt blijft tot wat noodzakelijk is ("need to know" in plaats van "nice to know").

Losse samenwerking (gedeeld beroepsgeheim):

Wanneer bemiddelaar en kinddeskundige geen vast team vormen, maar samenwerken in een ad-hoc- of los verband, dan is er sprake van **een gedeeld beroepsgeheim**. Hier is het wél aangewezen dat de ouders voorafgaand en geïnformeerd toestemming geven om informatie uit te wisselen. Ook hier geldt dat beide professionals drager moeten zijn van het beroepsgeheim én handelen met gelijke finaliteit (de bemiddeling), anders is uitwisseling niet toegelaten. Transparantie over de samenwerking is essentieel vanaf de start van de bemiddeling.

Indien de kinddeskundige geen drager is van het beroepsgeheim (bv. een andere externe deskundige of een netwerkfiguur), dan voorziet de wet een bijzondere regeling. In dat geval **moet deze derde expliciet door beide ouders worden aanvaard binnen de bemiddeling, en wordt hij of zij onderworpen aan de vertrouwelijkheid door middel van een clause of addendum aan het protocol**. Dit is een zogenaamde "surplus beveiliging" die in de praktijk vaak wordt toegepast.

De kindgesprekken

Wanneer de kindgesprekken van start kunnen gaan, is het belangrijk om het gesprek zorgvuldig en gestructureerd te voeren, met oog voor het welzijn en de behoeften van het kind. Het gesprek begint met een korte check: heeft het kind de informatie (bijvoorbeeld brief, website,...) ontvangen? Hebben de ouders het kind ingelicht over de bemiddeling en het doel van het gesprek? Ongeacht de antwoorden herhaalt de bemiddelaar kort de belangrijkste informatie. **Het kind wordt geïnformeerd over wat bemiddeling inhoudt, wat het doel van het gesprek is, en welke kaders en werkwijzen worden gehanteerd. Hierbij wordt benadrukt dat deelname volledig vrijwillig is en dat vertrouwelijkheid gewaarborgd blijft. De terugkoppeling naar de ouders gebeurt alleen met toestemming van het kind.**

➔ **De bemiddelaar creëert een veilige ruimte** door uit te leggen dat het gesprek bedoeld is om het kind te helpen en dat het gesprek beperkt is in duur: ongeveer 30 minuten voor jongere kinderen en tot een uur voor oudere kinderen. Het kind wordt gerustgesteld dat zij op hun eigen tempo mogen praten en dat er geen verkeerde antwoorden zijn.

➔ In het geval van siblings (broers en zussen) is het aan de kinderen zelf om te beslissen of ze de gesprekken graag samen of apart voeren. Voor jongere kinderen kan samen een groter gevoel van veiligheid creëren, terwijl oudere kinderen zich misschien comfortabeler voelen om hun gedachten individueel te delen. Daarnaast kan het zijn dat het ene kind meer behoefte heeft aan gesprekken dan het andere, wat gerespecteerd moet worden. **De bemiddelaar past de aanpak flexibel aan de voorkeuren en behoeften van elk kind in het gezin aan.** Belangrijk hierbij is dat kinderen, ook wanneer zij ervoor kiezen om samen met hun broers of zussen gehoord te worden, steeds geïnformeerd worden dat ze daarnaast ook individueel nog zaken kunnen delen. Dit benadrukt dat elk kind de garantie heeft om zijn of haar eigen stem te laten horen, los van de dynamiek binnen de siblings.

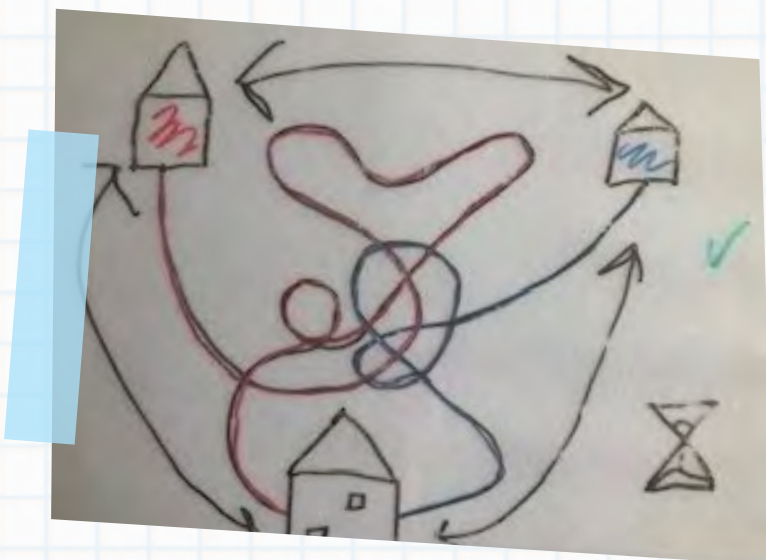
➔ **De inhoud van het gesprek wordt afgestemd op de beleving van het kind.** Er wordt gevraagd wat zij willen vertellen, wat zij weten over de scheiding, wat zij nog zouden willen weten, hoe zij de situatie ervaren en hoe het gaat in andere aspecten van hun leven, zoals op school, met vrienden, of thuis. De bemiddelaar past de methode aan de leeftijd en voorkeuren van het kind: spelvormen, wandelgesprekken of eenvoudige gesprekken in een rustige setting. Aan het einde van het gesprek checkt de bemiddelaar of het kind voldoende heeft aan dit ene gesprek of dat er behoefte is aan meerdere gesprekken. Voor inspiratie over thema's om met het kind te bespreken, zie [Child and Youth Concerns Scale](#).

- ➔ De bemiddelaar of kinddeskundige bereidt samen met het kind de **terugkoppeling** voor. Als het kind zelf wil terugkoppelen, biedt de bemiddelaar/kinddeskundige ondersteuning en, indien nodig, informatie over andere diensten die hen kunnen helpen (bijvoorbeeld JAC, Awel, tZitemzo). Wanneer het kind samen met de bemiddelaar of kinddeskundige terugkoppelt, wordt duidelijk afgesproken wie wat zegt, zodat het kind zich zeker voelt in de situatie. Indien de bemiddelaar of kinddeskundige alleen de terugkoppeling verzorgt, wordt met het kind besproken wat wel en niet mag worden gedeeld met de ouders, waarbij vertrouwelijkheid altijd gerespecteerd wordt.
- ➔ Bij siblings is het ook aan de kinderen in het gezin om te kiezen hoe zij de terugkoppeling naar de ouders willen organiseren. Zij beslissen of ze allemaal aanwezig willen zijn, slechts één iemand of niemand. Deze keuze geeft de kinderen de autonomie om op een manier bij het proces betrokken te zijn die voor hen het veiligst en meest comfortabel voelt.
- ➔ Als het kind ervoor kiest om bij de terugkoppeling aanwezig te zijn, bewaakt de bemiddelaar actief de veiligheid van het gesprek. Mocht het gesprek escaleren doordat ouders in een strijd kader terechtkomen, het kind uit zijn kindpositie wordt gehaald, of er verontrustend gedrag of uitspraken plaatsvinden, dan stopt de bemiddelaar het gesprek onmiddellijk. **Het kind wordt beschermd tegen situaties die hun emotioneel welzijn kunnen schaden.**

Daarnaast worden mogelijke scenario's en "wat als"-situaties met het kind besproken. Het kind krijgt handvatten over wat te doen of te zeggen als bepaalde scenario's zich voordoen, zoals conflicten tussen de ouders of onverwachte reacties. **Deze voorbereiding versterkt het gevoel van veiligheid en geeft het kind meer zelfvertrouwen om hun rol in het proces te vervullen.**

Zorgzame terugkoppeling

Bij een child-inclusive bemiddeling dient er steeds een tweeledige terugkoppeling plaats te vinden: een terugkoppeling naar de ouders en een terugkoppeling naar het kind.

Terugkoppeling van de kindgesprekken naar de ouders

Na de kindgesprekken is **een zorgvuldige terugkoppeling** naar de ouders **een essentieel onderdeel** van het bemiddelingsproces. Deze terugkoppeling **kan echter alleen plaatsvinden indien beide ouders vooraf toestemming hebben gegeven voor de kindgesprekken**. Bovendien is het belangrijk dat de ouders goed worden voorbereid op het ontvangen van de input van hun kind. Deze voorbereiding omvat het beoordelen of de ouders in staat zijn om het perspectief van het kind daadwerkelijk te horen, of zij bereid zijn er rekening mee te houden, en wat hun reactie zal zijn als het kind onverwachte of emotioneel beladen informatie deelt.

Voor hulp bij de inschatting van de mate waarin ouders het kind kunnen horen, zie [Parent Readiness Scale](#).

Een taxatie door de bemiddelaar is hierbij cruciaal. Indien de bemiddelaar inschat dat de ouders niet ontvankelijk zijn voor de boodschap van het kind, bijvoorbeeld vanwege hoogoplopende emoties, conflicten of een gebrek aan bereidheid om het perspectief van het kind serieus te nemen, kan worden besloten om de terugkoppeling uit te stellen of zelfs geheel achterwege te laten. Het doel van de terugkoppeling is immers niet alleen om informatie over te brengen, maar ook om een constructieve impact te hebben op het bemiddelingsproces en de gezinsdynamiek. **In situaties waarin terugkoppeling meer schade dan inzicht zou brengen, moet de bemiddelaar handelen in het belang van het kind.**

De **terugkoppeling** naar de ouders **kan op verschillende manieren** plaatsvinden, afhankelijk van de situatie en de wensen van het kind. Een mogelijkheid is dat **het kind zelf in gesprek gaat met de ouders** om zijn of haar perspectief te delen. Dit kan een krachtig moment van verbinding en begrip zijn, mits het kind zich hier comfortabel bij voelt en de ouders goed zijn voorbereid. Een andere optie is dat het kind samen met de bemiddelaar in gesprek gaat met de ouders. In dit geval kan de bemiddelaar een ondersteunende rol spelen door het kind te helpen zijn of haar gedachten te verwoorden en eventuele spanningen te de-escaleren.

Wanneer het **kind niet zelf met de ouders wil spreken, kan de bemiddelaar de terugkoppeling namens het kind verzorgen**. Deze vorm van terugkoppeling kan op verschillende manieren worden vormgegeven, afhankelijk van wat het kind prettig vindt. Dit kan bijvoorbeeld verbaal gebeuren, maar ook via een brief, tekening, of andere creatieve uitingsvorm die het kind helpt om zijn of haar perspectief over te brengen. Het is belangrijk dat de bemiddelaar deze uitingsvormen bespreekt met het kind, zodat zij samen kunnen bepalen wat het beste past bij de situatie.

Terugkoppeling naar het kind

Naast de terugkoppeling van de kindgesprekken naar de ouders, is het **van groot belang dat er ook een terugkoppeling plaatsvindt naar het kind**. Dit proces is essentieel om het kind te laten zien dat hun stem serieus is genomen en dat hun inbreng betekenis heeft in het bemiddelingsproces. Tijdens deze terugkoppeling worden verschillende belangrijke thema's besproken, zoals de reactie van de ouders op wat het kind heeft gedeeld, en in hoeverre zij bereid zijn om rekening te houden met de wensen en ervaringen van het kind.

Wanneer ouders besluiten om de wensen van het kind mee te nemen in hun beslissingen, kan dit een positief en bekrachtigend moment zijn voor het kind. **Het versterkt niet alleen hun gevoel van invloed (sense of agency), maar ook hun vertrouwen in het bemiddelingsproces en de relatie met hun ouders.** Tegelijkertijd is het mogelijk dat ouders niet volledig aan de wensen van het kind tegemoetkomen. In dergelijke gevallen is het **cruciaal om het kind op een empathische en begrijpelijke manier uit te leggen waarom de ouders een andere beslissing hebben genomen**. Dit helpt het kind om de situatie te begrijpen en teleurstelling te verwerken. De bemiddelaar of kinddeskundige kan hierbij ondersteunen door te benadrukken dat de beslissing niet voortkomt uit onverschilligheid, maar uit een andere overweging die in het belang van het gezin wordt geacht.

In situaties waarin geen terugkoppeling naar het kind kan plaatsvinden, bijvoorbeeld omdat niet beide ouders toestemming hebben gegeven voor de kindgesprekken of omdat de ouders niet in staat zijn om de boodschap van het kind te horen (zoals in een hoogconflictsituatie), is het belangrijk om het kind hiervan op de hoogte te brengen. **Het kind verdient een passende uitleg waarin wordt benadrukt dat de situatie niets afdoet aan de waarde van wat zij hebben gedeeld.** De bemiddelaar of kinddeskundige kan hierbij uitleggen dat de beslissing om geen terugkoppeling te doen is genomen om het kind te beschermen tegen mogelijke spanningen of negatieve reacties van de ouders.

Stopzetten in geval van verontrusting

Bij verontrusting of vermoeden van kindermishandeling heeft de bemiddelaar een ethische en wettelijke verantwoordelijkheid. De bemiddelaar moet in staat zijn om signalen te herkennen en inschatten volgens het Vlaamse regelgevend kader, beroepsdeontologie, privacywetgeving en regelgeving rond jeugdhulp en het omgaan met verontrusting. Signalen kunnen zijn: uitspraken die wijzen op fysiek, emotioneel of seksueel geweld, verwaarlozing, oudervervreemding, of opvallende gedragsveranderingen bij het kind.

Hoewel Vlaanderen formeel geen meldcode kent, ontwikkelde het Vlaamse beleid de Kindreflex (www.kindreflex.be). De Kindreflex biedt handvaten om risico's te detecteren en gepaste hulp te organiseren. Bemiddelaars verzamelen feitelijke info, overleggen intern of met VK/OCJ, en bespreken zorgen met ouders/kind als de veiligheid dat toelaat. Bij ernstige bedreiging of acuut gevaar kan het beroepsgeheim doorbroken worden en volgt melding aan VK, OCJ, parket of politie. De melding wordt schriftelijk gemotiveerd en, indien veilig, gecommuniceerd aan ouders en kind.

Verontrusting wordt in de Vlaamse context omschreven als een situatie waarbij de ontwikkeling van het kind in het gedrang komt of waarbij het recht op fysieke integriteit geschonden wordt, én waarbij hulp nodig is die niet spontaan tot stand komt. Hoewel de bemiddelaar geen zorgverstrekker is, wordt er in dergelijke situaties wel van hem of haar verwacht dat er oordeelkundig wordt gehandeld. **Bij twijfel over de ernst van de situatie is het aanbevolen om overleg te plegen** met collega's, een supervisor of het advies- en consultteam van het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling (VK) of Ondersteuningscentrum Jeugdzorg (OCJ), om zo tot een correcte inschatting te komen.

Bij ernstige verontrusting mag en moet het beroepsgeheim doorbroken worden om hulp op te starten of het kind te beschermen. Dit gebeurt op basis van noodtoestand, niet gedeeld beroepsgeheim. Bij minder ernstige zorgen blijft overleg en dialoog met betrokkenen de eerste stap, niet meteen een formele melding.

Een **melding heeft impact op het bemiddelingstraject**: dit wordt tijdelijk onderbroken of stopgezet, en het gezin wordt doorverwezen. De bemiddelaar blijft binnen zijn rol, met oog voor het kind en betrokkenheid bij alle gezinsleden.

Contactbreuk tussen ouder(s) en kind(eren)

Omtrent dit gevoelig thema werd een Vlaams beleidsadvies uitgewerkt dat focust op de preventie van contactbreuken tussen ouder(s) en kind(eren), een herstel van de huidige situatie en het voorkomen van een verdere escalatie.

Zie het document [Als ouders en kinderen elkaar niet meer zien](#) voor het volledige rapport omtrent contactbreuk.

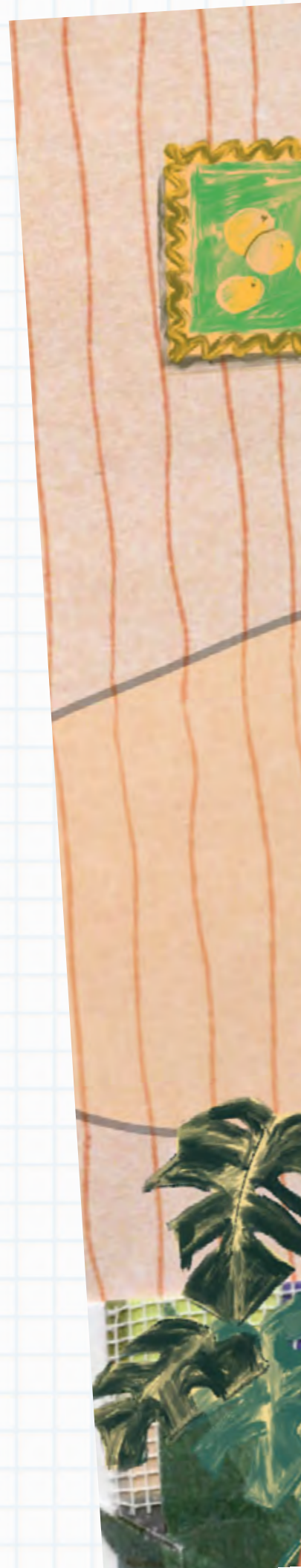
Child-focused bemiddeling

Hoewel Child-inclusive bemiddeling het uitgangspunt blijft, is in bepaalde situaties een child-focused benadering nodig. Dit kan bij ouderlijke weigering, zeer jonge leeftijd van het kind, geen instemming van het kind of wanneer er sprake is van een hoogconflictsituatie tussen de ouders waardoor er eerst wat meer voorwerk nodig is. Ook dan blijven de noden van het kind centraal, zij het via een indirecte benadering.

Een child-focused aanpak kent twee vormen: ouders spreken zelf met hun kind ('direct spreken') of maken een inschatting van de noden zonder in gesprek te gaan. Beide kunnen bijdragen aan inzicht en begrip voor de situatie van het kind, maar de stem van het kind komt niet altijd echt tot uiting. Ouders kunnen onbewust sturen of onderwerpen vermijden die zij lastig vinden of hun eigen mening opdringen. En zonder gesprek is het onzeker of hun inschatting klopt met wat het kind werkelijk denkt, voelt of nodig heeft.

Deze benadering is daarom geen eindpunt, maar een tussenstap. Bemiddelaars evalueren regelmatig of er inmiddels ruimte is ontstaan voor een child-inclusive aanpak, bijvoorbeeld bij verminderde conflicten, betere communicatie tussen de ouders of veranderde houding van het kind ten aanzien van deelname. Door deze evaluatie consequent te integreren in het proces, blijft de stem van het kind in beeld en het doel van inclusieve bemiddeling behouden.

WANT ALLEEN
ALS JE GEHOORD
WORDT,
KUN JE ÉCHT
GEZIEN WORDEN.

HALLO,

Je krijgt deze brief omdat ik met je ouders zal praten over de nieuwe situatie als ze apart gaan wonen.

WIE BEN IK?

Ik ben een bemiddelaar voor families. Dat betekent dat ik je ouders help om goede afspraken te maken. Waarover?

- Bij wie jij wanneer zal wonen.
- Hoe je ouders belangrijke dingen zullen regelen, bijvoorbeeld vakanties, geld, school.

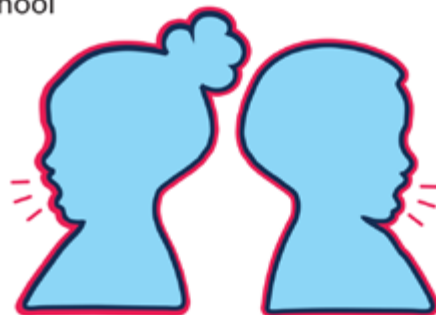
JOUW MENING TELT!

De veranderingen in je gezin gaan niet alleen over je ouders, maar ook over jou. Daarom wil ik ook naar jou luisteren, als jij dat wil... Want wat jij denkt en voelt, is heel belangrijk!

HOE KAN JE JE MENING GEVEN?

1) Je kan met je ouders praten. Wil je dat graag, maar weet je niet goed hoe? Deze hulplijnen kunnen je helpen (sommigen voor advies, het gesprek voor te bereiden of erbij te zijn).

- tZitemzo (www.tzitemzo.be/)
- JAC (www.caw.be/jac/)
- CLB (www.vrijclb.be)
- Awel (www.awel.be)
- www.kinderrechten.be
- Leerlingenbegeleiders op school

2) Je hebt het recht om te zeggen wat je van de situatie vindt. Het is misschien spannend, maar je kan tegen mij zeggen wat je denkt en voelt. Ik kan jouw mening dan meenemen in de gesprekken die ik heb met je ouders.

Wil je graag met mij praten? Dan kan je mij dat laten weten.

- Je stuurt me een berichtje, dit is mijn nummer.....
(misschien heb je een eigen gsm en anders vraag je aan mama/papa).
- Je stuurt me een mailtje. Dit is mijn e-mailadres

-
- Ik bel je even op (dat laten mama en papa mij dan weten).

WAT GEBEURT ER MET WAT JIJ VERTELT?

Ik zal nooit zomaar doorvertellen wat jij zegt. Maar als ik denk dat je in gevaar bent, moet ik het wel zeggen om je te helpen.

WIL JE GRAAG IEMAND MEENEMEN?

Dat mag! Misschien je juf of meester, sportcoach of iemand anders die je vertrouwt. Laat het me weten (berichtje of bellen), dan kijk ik met jou wat kan.

EN DAARNA?

Op het einde van het gesprek spreek ik met jou af wat ik tegen mama, papa mag vertellen. Als je ouders alle afspraken gemaakt hebben, vraag ik hen om jou te vertellen voor welke oplossingen ze gekozen hebben. Zo weet jij precies wat er gaat gebeuren.

Heb je nog vragen over je rechten, veranderingen in je gezin of bemiddeling? Dan kan je gratis en anoniem terecht bij tZitemzo.

GROETEN,

.....

RESEARCH &
EXPERTISE

Deze informatiebrief voor jongeren <12 werd opgesteld door het expertisecentrum **Resilient People** van Hogeschool UCLL i.s.m. tZitemzo. V.U. Expertisecentrum Resilient People

HALLO,

Ik bezorg je deze brief omdat ik samen met je ouders in gesprek ga om enkele dingen te bespreken rond hun scheiding.

Ik stel mezelf even voor:

Ik ben bemiddelaar in familiezaken. Dat wil zeggen dat ik je ouders help om samen oplossingen te vinden en afspraken te maken over hoe ze alles zullen regelen in hun scheiding. Bijvoorbeeld wanneer jij bij de ene of de andere ouder zal wonen of op bezoek gaat of hoe ze hun geldzaken zullen regelen.

Deze bemiddeling is niet alleen belangrijk voor jouw ouders, maar ook voor jou. Via deze brief laat ik je weten dat ik er ook voor jou kan zijn, als jij dat wil. Als ik naar jouw verhaal kan luisteren, weet ik ook wat jij belangrijk vindt.

Jij kan jouw mening over de situatie op twee manieren geven:

- 1) Je kan zelf praten met je ouders om hen te laten weten wat jij van de situatie vindt (= zo kunnen ze jou direct horen).

Als je dat wat moeilijk vindt, zijn er verschillende hulplijnen die jou hierbij kunnen helpen. Zij kunnen je helpen bij de voorbereiding van het gesprek en/of tijdens het gesprek zelf.

Je kan hiervoor bij de volgende organisaties terecht:

- tZitemzo (www.tzitemzo.be)
- JAC (www.caw.be/jac)
- CLB (www.vrijclb.be)
- Awel (www.awel.be)
- www.kinderrechten.be
- Leerlingenbegeleiders op school

2) Wat ook kan en misschien wel spannend lijkt, is in gesprek gaan met mij, de bemiddelaar in familiezaken of met iemand anders met specifieke expertise (bijvoorbeeld een psycholoog), die kunnen we samen met je ouders uitkiezen (= dit noemen we dan indirect horen).

Je hebt namelijk hoorrecht. Dit wil zeggen dat je het recht hebt om je mening te geven wanneer er beslissingen genomen worden over jou. Als ik jouw mening ken, kan ik die meenemen in de gesprekken die ik heb met je ouders.

Als je graag eens met mij wil praten, kan je dat laten weten op verschillende manieren:

- Je stuurt me een mailtje:
- Je stuurt een berichtje:
- Ik bel je op, laat dit even weten aan je ouders, via hen krijg ik dan jouw nummer.

We spreken een moment af dat voor jou past. Als je mij dingen wil vertellen waarvan je liever niet hebt dat ik die aan je ouders vertel, kan je mij dat zeggen. Je hoeft dus niet bang te zijn dat alles wat je me vertelt, doorverteld wordt. Alleen als je in gevaar zou zijn, kan ik dit niet verzwijgen voor je ouders.

Wanneer je ook graag een steunfiguur bij ons gesprek hebt, misschien je leerkracht, sportcoach,... mag je mij dit zeker laten weten. Dan kijken we samen wat er mogelijk is.

Op het einde van het gesprek bespreek ik **altijd** met jou welke informatie er naar je ouders mag gaan. Bij het maken van de afspraken zal ik je ouders vragen om jou te vertellen wat er beslist werd over jou. Zo ben je op de hoogte! Als je graag met mij nog over een beslissing wilt praten, bekijk ik met je ouders of dat kan.

Heb je nog vragen over kinderrechten, de wet, scheiding, bemiddeling, hoorrecht of andere rechten? Je kan hiervoor gratis en anoniem terecht bij tZitemzo.

GROETEN,

.....

RESEARCH &
EXPERTISE

Deze informatiebrief voor jongeren >12j werd
opgesteld door het expertisecentrum **Resilient
People** van Hogeschool UCLL i.s.m. tZitemzo.
V.U. Expertisecentrum Resilient People

10 aanbevelingen

om jullie stem, van kinderen en jongeren, te versterken

Jouw stem telt!

Alle kinderen hebben hoorrecht in de ouderschaps- en scheidingsbemiddeling van hun ouders. Belangrijk is dat jij je daar goed bij voelt.

Juiste kennis

De bemiddelaar die met jou praat, heeft de juiste kennis, attitude en vaardigheden om te spreken met kinderen en jongeren. Ze helpen je om je gedachten en gevoelens te delen.

Opleiding

Wie jou helpt, is daarvoor opgeleid. Erkende bemiddelaars moeten zich blijvend bijscholen, onder het wakend oog van de overheid.

Extra hulp

In sommige situaties kan extra hulp nodig zijn om jou te beschermen. Soms wordt er geen informatie gedeeld met de ouders om het kind te beschermen. Bij complexe scheidingen kan een onafhankelijke professional het gesprek met het kind voeren. Het doel is altijd de veiligheid en het welzijn van het kind waarborgen.

Voor iedereen

Elk kind heeft recht op informatie en mag vertellen hoe het zich voelt bij een scheiding. Geld mag daarbij geen probleem zijn. Daarom zoeken we naar oplossingen, zoals gratis gesprekken of hulp van de overheid, zodat elk kind een stem krijgt.

Blijf kind!

Je mag vertellen wat je voelt of denkt, maar je hoeft geen problemen op te lossen of keuzes te maken voor je ouders.

Jouw eigen keuze

Je hebt recht op informatie, zo weet je hoe alles werkt. Je kan zelf kiezen of je wil meedoen, wat je zegt, blijft vertrouwelijk en je mag iemand meenemen voor steun.

Veilig

Professionals hebben beroepsgeheim. Dit betekent dat alles wat je deelt geheim blijft, tenzij jij zelf toestemming geeft om dit te delen.

Jij vertelt, wij luisteren

Spreken met jou betekent dat we echt naar je luisteren en je de tijd geven om te vertellen wat je denkt en voelt. We zorgen ervoor dat je weet wat er met je woorden gebeurt, zodat jij je gehoord voelt.

Hoe jij het wilt

Als je praat over je gedachten en gevoelens, kan dat op verschillende manieren. Jonge kinderen vinden het vaak fijn om te tekenen of te spelen, jongeren kiezen soms graag een andere manier die bij hen past om over hun ervaringen te vertellen.

RESEARCH & EXPERTISE

Verantwoordelijke uitgever: deze aanbevelingen werden opgesteld door het expertisecentrum **Resilient People** van Hogeschool UCLL.

Deze tekst kwam tot stand binnen het praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek The Voice of Kids. Hij bouwt voort op de expertise van de psychologische en juridische werkgroep en op de waardevolle inbreng van de stuurgroep. Daarnaast vormden de volgende bronnen een belangrijke inspiratiebron en inhoudelijke input.

Claes, M., & Vanbergen, M. (2021). *The Voice of kids*. UCLL

Claes, M., & Vanbergen, M. (2023). Kinderen verlangen naar een stem in bemiddeling. *TS Conflicthantering*, nr 4, 2023.

Gumina, J. M. (2009). Communication of the decision to divorce: A retrospective qualitative study. *Journal of Divorce & Remarriage*, 50(3), 220-232.

Herbots, K., & Put, J. (2011). *Interdisciplinair Project voor de Optimalisatie van Scheidingstrajecten (IPOS)*. KU Leuven.
www.tweehuizen.be

IPOS: interdisciplinair onderzoek voor de optimalisatie van scheidingstrajecten, 2009-2011

Kelly, J. B., & Emery, R. E. (2003). Children's adjustment following divorce: Risk and resilience perspectives. *Family relations*, 52(4), 352-362.

Kinderrechtencommissariaat (2022). *Jaarverslag Kinderrechtencommissariaat 2021-2022: Meer gewicht aan kinderrechten*.

Lancksweerd, E. (2015). Bemiddeling en op bemiddeling gebaseerde aanpak van conflicten bij scheiding: het belang van het kind voorop. *Tijdschrift voor Notarissen* (T. Not), 470.

McIntosh, J. (2007). Child inclusion as a principle and as evidence-based practice: Applications to family law services and related sectors. Melbourne: Australian Institute of Family Studies.

McIntosh, J., Wells, Y. D., & Long, C. M. (2007). Child-focused and child-inclusive family law dispute resolution: One year findings from a prospective study of outcomes. *Journal of Family Studies*, 13(1), 8-25.

Merckx, E. (2023). *Child-friendly justice in child custody and contact cases after parental separation : an empirical-evaluative study of Belgian law and Flemish practice*. Boom Juridisch.

Merckx, E., & Lembrechts, S. (2023). *Rechter, hoor je mij? Richtlijnen voor kindvriendelijk horen*. LeA Uitgevers.

Van der Straete, I., Put, J. Beroepsgeheim en hulpverlening Die Keure, 2015.

Vlaams Expertisecentrum Kindermishandeling.
www.kindreflex.be

Voice of the Child Dispute Resolution Advisory Group. (2015). *Final Report of the Voice of the Child Dispute Resolution Advisory Group*.

Vrijens, C. Een nieuw wereld voor het kind, *Borgerhoff en Lamberigts*, 2024

Walker, J., & Misca, G. (2019). Why listening to children and young people is important in family justice. *Family court review*, 57(3), 375-386.

Wiewauters, C., & Emmery, K. (2016). *Awel, ik ben in de war door de scheiding van mijn ouders. Een kwalitatieve analyse van de gesprekken van kinderen en jongeren van Awel over de scheiding van hun ouders*. Awel en Kenniscentrum Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen.

Wiewauters, C., & Van Eyken, M. (2014). *Een week mama, een week papa? Wat kinderen bij een scheiding echt nodig hebben*. Lannoo; Tielt.

Wong, M. M. C., Ma, J. L. C., & Xia, L. L. (2019). A qualitative study of parents' and children's views on mediation. *Journal of Divorce & Remarriage*, 60(6), 418-435.

Yasenik, L. A., & Graham, J. M. (2016). The continuum of including children in adr processes: A child centered continuum model. *Family Court Review*, 54(2), 186-202.

Een nieuw wereld voor het kind, Caroline Vrijens, *Borgerhoff en Lamberigts*

De documenten waar we naar verwijzen doorheen het rapport, vind je [hier](#) gebundeld.

Naast onze professionele stakeholders, vermelden en bedanken we graag **EXPLICIET** alle kinderen en jongeren die hun ervaringen met ons deelden en zo waardevolle input en feedback bezorgden. Dit deden ze via bevestigingen, interviews, workshops en co-creatie sessies. Onderweg zijn vraag al veel van deze kinderen en jongeren. Ze verdienen niet alleen een plaats aan de tafel, maar meer nog om de tafelsetting mee te kunnen bepalen. Wij blijven onderzoeken hoe we hun stemmen kunnen maximaliseren.

blijf op de hoogte

volg ons op insta

